

**DIAGNOZA SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU
ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI
NA TERENIE MIASTA GRAJEWO**

Grajewo, styczeń 2017 r.

Spis treści

	Strona
1. Wprowadzenie	3
2. Najważniejsze pojęcia z zakresu rewitalizacji	4
3. Ogólna charakterystyka miasta Grajewo	6
4. Identyfikacja stanu kryzysowego w mieście Grajewo	7
4.1. Metodologia badania diagnostycznego.....	8
4.1.1 Jednostki referencyjne.....	8
4.1.2 Zakres tematyczny i czasowy diagnozy ogólnej	9
5. Sfera społeczna	11
5.1. Demografia	11
5.2. Pomoc społeczna	19
5.3. Zjawisko bezrobocia	27
5.4. Zjawisko przestępczości	29
5.5. Aktywność społeczna	34
6. Sfera gospodarcza	37
7. Sfera środowiskowa	40
8. Sfera przestrzenno – funkcjonalna	43
9. Sfera techniczna	46
10 Delimitacja obszaru zdegradowanego w mieście Grajewie	49
Spis rycin	57
Spis tabel	57
Spis map	57
Zespół autorski	58

1. Wprowadzenie

Głównym celem niniejszego opracowania jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego w mieście Grajewo, który objęty zostanie docelowo działaniami rewitalizacyjnymi w ramach sporządzanego Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo.

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego stanowi pierwszy i jednocześnie najważniejszy etap w procesie programowania działań rewitalizacyjnych. Delimitacja obszaru problemowego oparta została o wskaźniki i mierniki obiektywizujące aktualną sytuację funkcjonowania miasta w poniższych sferach:

1. społecznej,
2. gospodarczej,
3. środowiskowej,
4. przestrzenno – funkcjonalnej,
5. technicznej.

Zasadniczą częścią dokumentu jest szczegółowa diagnoza miasta, dokonana na podstawie możliwie najdokładniejszych i najbardziej aktualnych danych ilościowych, pozyskanych z instytucji publicznych różnych szczebli administracji publicznej. Szczegółowe dane dotyczące wszystkich ww. sfer funkcjonowania miasta Grajewo odniesione zostały bezpośrednio do struktury przestrzennej miasta, czego wyrazem są 23 opracowania kartograficzne, stanowiące zasadniczą część niniejszego dokumentu.

We wstępnej części dokumentu dokonany został dokładny opis metodologii badania delimitacyjnego, które zachowuje pełną zgodność z zapisami Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

2. Najważniejsze pojęcia z zakresu rewitalizacji

Najważniejszymi pojęciami z zakresu projektowania interwencji wspierających rewitalizację współfinansowaną ze środków programów operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 są:

1. **Rewitalizacja** – to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportowym, energetycznym, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).
2. **Stan kryzysowy** – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:
 - a. gospodarczej,
 - b. środowiskowej,
 - c. przestrzenno-funkcjonalnej,
 - d. technicznejSkalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

3. **Obszar zdegradowany** – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.
4. **Obszar rewitalizacji** – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym portowe i powydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.
5. **Program rewitalizacji:**
 - a. inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia 8 warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji (np. lokalne programy rewitalizacji, miejskie programy rewitalizacji),
 - b. gminny program rewitalizacji, o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777).

3. Ogólna charakterystyka miasta Grajewa

Miasto Grajewa położone jest w północno-wschodniej części Polski w środkowej części województwa podlaskiego. Z punktu widzenia geograficznego Grajewa położone jest na styku trzech krajobrazowo zróżnicowanych jednostek geograficznych: od zachodu Wysoczyzny Kolneńskiej, od wschodu Kotliny Augustowskiej natomiast od północy graniczy z Pojezierzem Łęckim.

Grajewo to siódme pod względem liczby ludności miasto w województwie podlaskim, liczące 22 171 mieszkańców (stan na 31.12.2015 r.). Miasto pełni ważne funkcje gospodarcze, społeczne i administracyjne. Jest siedzibą władz powiatu grajewskiego i gminy wiejskiej Grajewa oraz samorządu miasta Grajewa.

Rycina nr 1. Miasto Grajewa na tle kraju i województwa podlaskiego

Źródło: Opracowanie własne

4. Identyfikacja stanu kryzysowego w mieście Grajewo

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi w Polsce regulacjami prawnymi w zakresie rewitalizacji, głównym celem programów rewitalizacji jest wyprowadzanie w sposób kompleksowy ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów miast i gmin. Stan kryzysowy jest wynikiem koncentracji w przestrzeni negatywnych zjawisk społecznych, które współwystępują z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno - funkcjonalnej lub technicznej. Podstawowym elementem programu rewitalizacji jest diagnoza jednostki terytorialnej w ww. obszarach problemowych, która umożliwi precyzyjne zidentyfikowanie występowania stanu kryzysowego oraz pozwala na wskazanie zasięgu obszaru zdegradowanego.

Głównym celem prezentowanej diagnozy miasta Grajewa jest:

1. Identyfikacja lokalnych problemów rozwojowych, występujących na obszarze miasta – tzw. czynników i zjawisk kryzysowych.
2. Określenie skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych, które bezpośrednio nawiązują do zidentyfikowanych problemów rozwojowych.
3. Dostarczenie obiektywnych przesłanek do wyznaczenia obszaru zdegradowanego na terenie miasta, docelowo do wyznaczenia obszaru rewitalizacji, który objęty zostanie wsparciem w ramach opracowanego Gminnego Programu Rewitalizacji .
4. Dostarczenie przesłanek do sformułowania projektów rewitalizacyjnych, eliminujących zidentyfikowane problemy rozwojowe.

Prezentowana diagnoza składa się z dwóch elementów:

- **I - Diagnozy ogólnej zjawisk kryzysowych** występujących w mieście, na podstawie której wskazany został stan kryzysowy i obszar zdegradowany w mieście. Ogólna diagnoza miasta identyfikuje miejsca występowania negatywnych zjawisk w jego strukturze przestrzennej. Diagnoza na charakter objawowy – wskazuje charakter i miejsca występowania problemów rozwojowych. Podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest przede wszystkim stwierdzenie występowania negatywnych zjawisk społecznych, co stanowi warunek niezbędny lecz nie jedyny w delimitacji obszaru zdegradowanego. Obok zjawisk społecznych muszą bowiem jednocześnie występować negatywne zjawiska w co najmniej w jednej dodatkowej sferze podlegającej analizie tj.: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Struktura tej części diagnozy spójna jest z zasadami określonymi w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz. U. 2015 poz. 1777),

wymaganiami wynikającymi z Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowanymi przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji i Krajowej Polityki Miejskiej 2023, z wymaganiami i wytycznymi przyjętymi przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego.

- **II - Diagnoza pogłębiona (szczegółowa)** na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji, która dostarcza wiedzy na temat ukrytych źródeł występujących problemów rozwojowych.

Dwuetapowe podejście diagnostyczne pozwala w pełniejszy sposób na zidentyfikowanie kluczowych negatywnych zjawisk, określenie przyczyn ich występowania, a także na wskazanie potencjałów rozwojowych i konkretnych potrzeb rewitalizacyjnych analizowanego obszaru. Takie podejście daje większą gwarancję trwałości i powodzenia realizacji celów programu rewitalizacji.

4.1. Metodologia badania diagnostycznego

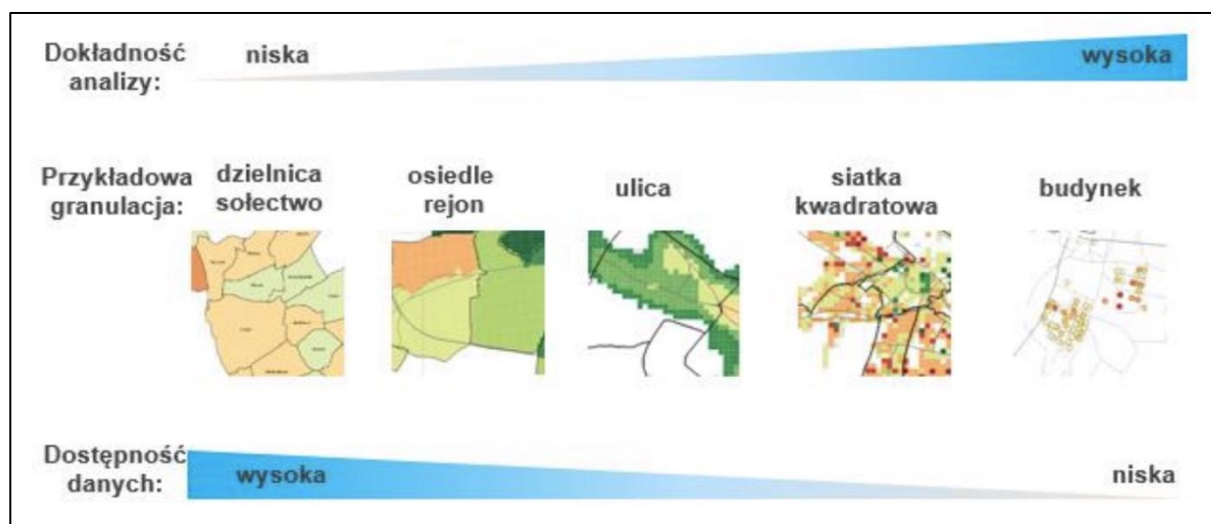
4.1.1. Jednostki referencyjne

Podstawowym założeniem diagnozy ogólnej, służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego w mieście Grajewo jest nadanie kontekstu przestrzennego danym ilościowym, opisującym badane zjawiska we wszystkich powyżej wskazanych sferach funkcjonowania miasta. W celu precyzyjnego wyznaczenia obszarów kryzysowych występujących na terenie miasta istotne jest, aby dane ilościowe opisujące badane zjawiska odnosiły się do jak najmniejszych jednostek przestrzennych, dla których możliwe jest pozyskanie materiału źródłowego.

Na podstawie dokonanej przez Zespół Ekspertki (autorzy dokumentu) analizy funkcjonalno – przestrzennej miasta (zarówno pod względem struktury i formy zabudowy), oraz możliwości organizacyjnych samorządu lokalnego w zakresie dostępności i charakteru danych ilościowych **za jednostki referencyjne w badaniu delimitacyjnym przyjęte zostały ulice**. Jednostki referencyjne są to jednostki przestrzenne w skład których wchodzi wszystkie punkty adresowe, zlokalizowane w ramach każdej ulicy na terenie miasta Grajewa. Zastosowanie takiej metodologii badawczej stanowi swoisty kompromis pomiędzy dokładnością wykonanych analiz, a dostępnością danych, pochodzących w przeważającym stopniu z jednostek administracji publicznej. W zależności od analizowanego zjawiska za granice analizy przyjęte zostały tereny zamieszkałe (dotyczy sfery społecznej) oraz terenów zabudowanych (dotyczy pozostałych sfer). Niniejsze podejście metodologiczne w sposób

obiektywny i precyzyjny wskazuje na występowanie w przestrzeni miasta negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych, ograniczając element uznaniowości (subiektywizmu) w procesie delimitacji.

Rycina nr 2. Relacje pomiędzy dokładnością analiz przestrzennych, a dostępnością danych ilościowych.

Źródło: Rudnicka M. (2016). *Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji: źródła danych, ich gromadzenie i interpretacja – aspekty praktyczne*. Materiał publikowany na stronie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego www.rpo.malopolska.pl/rewitalizacja

Statystyka publiczna, pochodząca np. z Banku Danych Lokalnych GUS odnosząca się jedynie do poziomu całego miasta jest niewystarczająca na potrzeby delimitacji obszarów zdegradowanych. Dane o charakterze ogólnomiejskim służą w tym kontekście jedynie do zaprezentowania ogólnego tła dla zjawisk występujących w analizowanych sferach funkcjonowania miasta. Ma to każdorazowo wyraz we wstępach do poszczególnych rozdziałów diagnozy.

4.1.2. Zakres tematyczny i czasowy diagnozy ogólnej

Analiza zjawisk społecznych oraz pozostałych, określonych przez Ustawę i Wytyczne, odniesiona została możliwie w jak największym stopniu do wyznaczonych w mieście jednostek referencyjnych. Identyfikacja miejsc występowania negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno – funkcjonalnych i technicznych nastąpiła w oparciu o możliwe dostępne, obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze, które najkorzystniej uwzględniają lokalną specyfikę. Kluczową kwestią jest

odniesienie każdego analizowanego zjawiska do wyznaczonych obszarów referencyjnych. Szczegółowe zestawienie wykorzystanych w diagnozie danych prezentuje **tabela nr 1**. Wszystkie dane wykorzystane na potrzeby prezentowanej diagnozy pochodzą z 2015 roku.

Tabela nr 1. Dane ilościowe wykorzystane na potrzeby diagnozy ogólnej miasta Grajewa

Obszar problemowy	Wykorzystany miernik
SFERA SPOŁECZNA	
Demografia	Liczba ludności
	Dynamika zmian liczby ludności w latach 2010-2015
	Wskaźnik obciążenia demograficznego
Pomoc społeczna	Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo
	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej ze względu na bezrobocie
	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność
	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm
	Liczba zasiłków ogółem
	Liczba „Niebieskich Kart”
Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych
	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
	Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji na 100 osób w wieku produkcyjnym
Bezpieczeństwo	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców ulicy
Aktywność społeczna	Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku
	Liczba stowarzyszeń, fundacji, organizacji społecznych
SFERA GOSPODARCZA	
Podmioty gospodarcze	Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w Grajewie w 2015 roku
SFERA ŚRODOWISKOWA	
Zanieczyszczenie środowiska	Pokrycia azbestowe w mieście Grajewo w 2015 roku
	Imisja hałasu drogowego w mieście Grajewo w ciągu doby
	Tereny zagrożone hałasem drogowym w mieście Grajewo w ciągu doby
SFERA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA	
Dostępność przestrzenna	Obiekty komunalne wraz z oceną stanu technicznego budynków
	Obiekty kultury w mieście Grajewo
SFERA TECHNICZNA	
Infrastruktura techniczna	Koncepcja rozbudowy sieci kanalizacyjnej w mieście Grajewie
	Lokalizacja węzłów ciepłowniczych na terenie miasta Grajewa

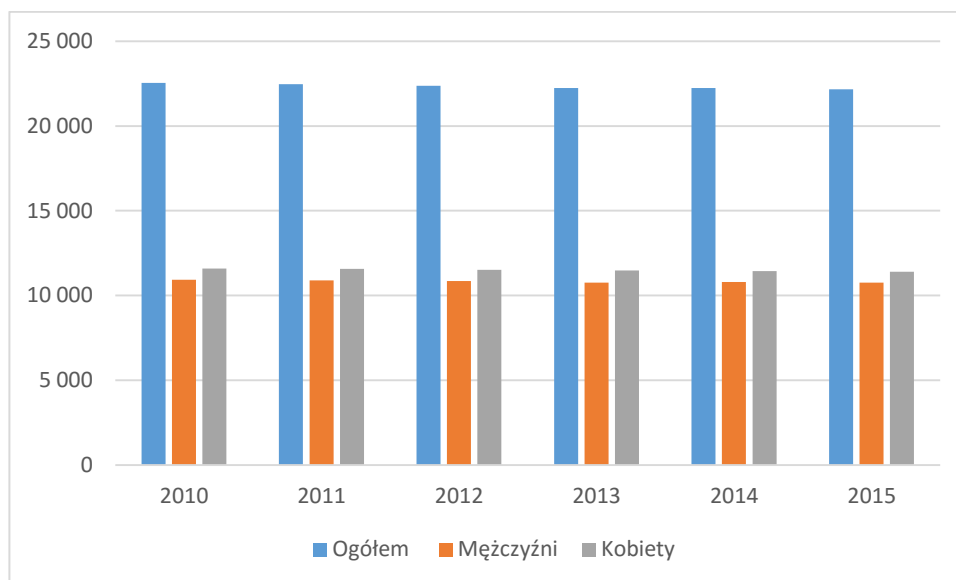
Źródło: Opracowanie własne

5. Sfera społeczna

5.1. Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności miasta Grajewa na koniec 2015 roku wyniosła 22 171 osób, co stanowiło 45,8% populacji całego powiatu grajewskiego oraz niespełna 2% ludności całego województwa podlaskiego. W porównaniu z rokiem 2010 liczba mieszkańców miasta zmniejszyła się o 368 osób (w 2010 roku liczba ludności wynosiła 22 539 osób). Jak wskazują dane zaprezentowane na **rycinie nr 3** sytuacja demograficzna, dotycząca zmiany liczby ludności w Grajewie na przestrzeni ostatnich 5 lat mimo nieznacznego spadku liczby mieszkańców jest relatywnie stabilna.

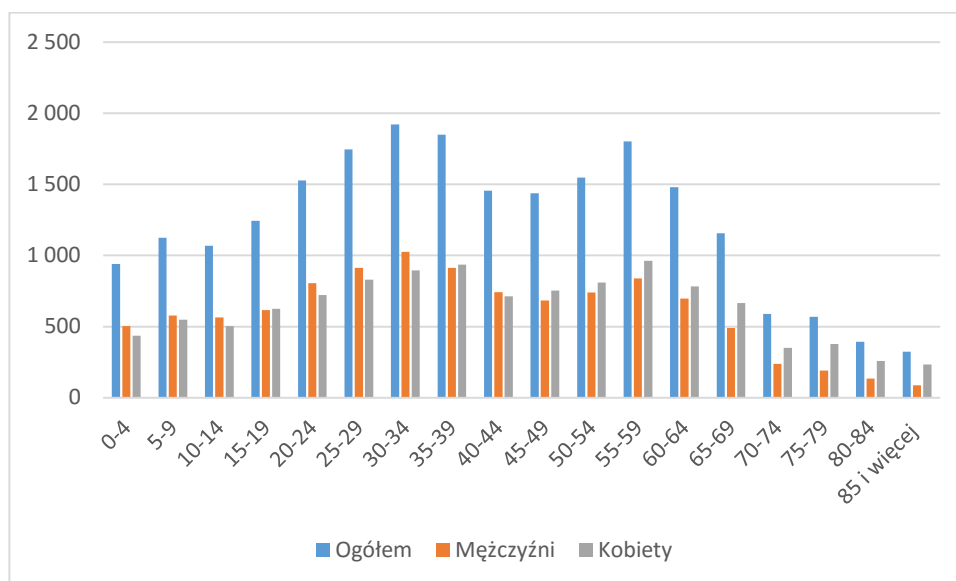
Rycina nr 3. Liczba ludności miasta Grajewa w latach 2010 – 2015

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W strukturze demograficznej Grajewa nieznacznie przeważają kobiety, które w 2015 roku stanowiły 51,5% całej populacji miasta. Współczynnik feminizacji, oznaczający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn od 2010 roku utrzymuje na stałym poziomie 106. Miasto Grajewo posiada względnie młodą strukturę demograficzną, o czym świadczy dominująca liczba osób w wieku 25 – 40 lat zaprezentowana na **rycynie nr 4**. Zauważalna jest również przewaga kobiet nad liczbą mężczyzn, szczególnie w przedziale wiekowym powyżej 60 roku życia.

Rycina nr 4. Liczba ludności miasta Grajewo według grup wiekowych w 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W Grajewie notowany jest dodatni przyrost naturalny, co na tle polskich miast porównywalnej wielkości stanowi sytuację wyjątkową. Jak wskazują dane zawarte w **Tabeli nr 2** od 2005 roku występuje przewaga urodzeń nad zgonami.

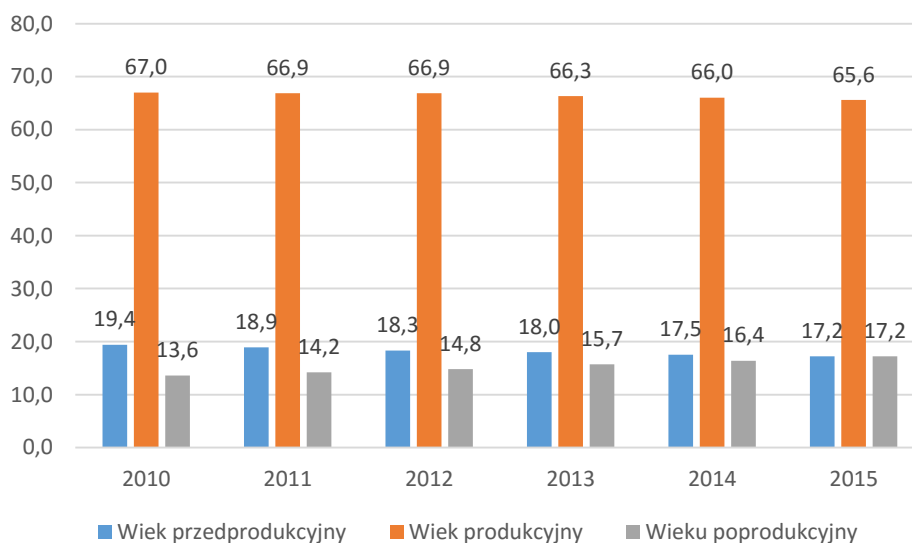
Tabela nr 2. Ruch naturalny w mieście Grajewie w latach 2005-2015

Kategoria	Lata										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe	216	215	215	232	228	201	188	206	185	179	184
Zgony ogółem	153	163	171	172	160	176	167	165	173	139	180
Przyrost naturalny	63	52	44	60	68	25	21	41	12	40	4

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS

Analiza struktury ludności Grajewo według ekonomicznych grup wieku w latach 2010-2015 wskazuje na postępujące negatywne tendencje w rozwoju demograficznym miasta. Dotyczą one w szczególności spadającego udziału osób w wieku produkcyjnym - stanowiących podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego miasta oraz spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, które w niedługim czasie osiągną wiek produkcyjny. Równocześnie wzrasta w sposób wyraźny udział mieszkańców miasta w wieku poprodukcyjnym. Wzrost ten w latach 2010 - 2015 wyniósł aż 3,6%. Proces starzenia się społeczeństwa następuje relatywnie wolno, jednak tendencje w tym zakresie są wyraźne, co przedstawione zostało na **rycynie nr 5**.

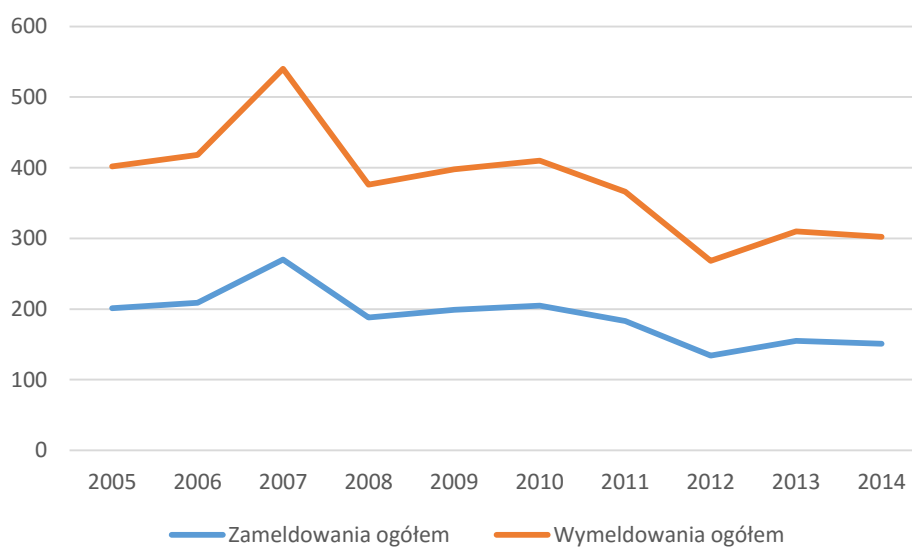
Rycina nr 5. Struktura mieszkańców miasta Grajewa według ekonomicznych grup wieku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Szczególnie negatywnym zjawiskiem w kontekście struktury demograficznej całego miasta Grajewa jest wyraźnie spadający udział ludności w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat udział tej grupy zmniejszył o niespełna 2,4%. Bezpośredni wpływ na to zjawisko w przypadku miasta ma zjawisko migracji. W Grajewie liczba wymeldowań przewyższa liczbę nowych zameldowań, co w ostateczności jest przyczyną ujemnego salda migracji, które w 2014 roku wyniosło -140 osób.

Rycina 6. Zameldowania i wymeldowania w mieście Grajewo w latach 2005-2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela nr 3. Najważniejsze dane dotyczące zjawiska migracji z Grajewie w latach 2005-2015

Kategoria	Lata									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zameldowania ogółem	201	209	270	188	199	205	183	134	155	151
Wymeldowania ogółem	347	454	389	348	271	300	288	282	276	291
Saldo migracji	-146	-245	-119	-160	-72	-95	-105	-148	-121	-140
Saldo migracji na 1000 osób	-6,4	-10,8	-5,3	-7,2	-3,2	-4,2	-4,7	-6,6	-5,4	-6,3
Saldo migracji zagranicznych na 1000 osób	-2,99	-6,49	-2,81	-2,20	-1,26	-0,75	0,18	-0,27	-0,58	-1,31

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

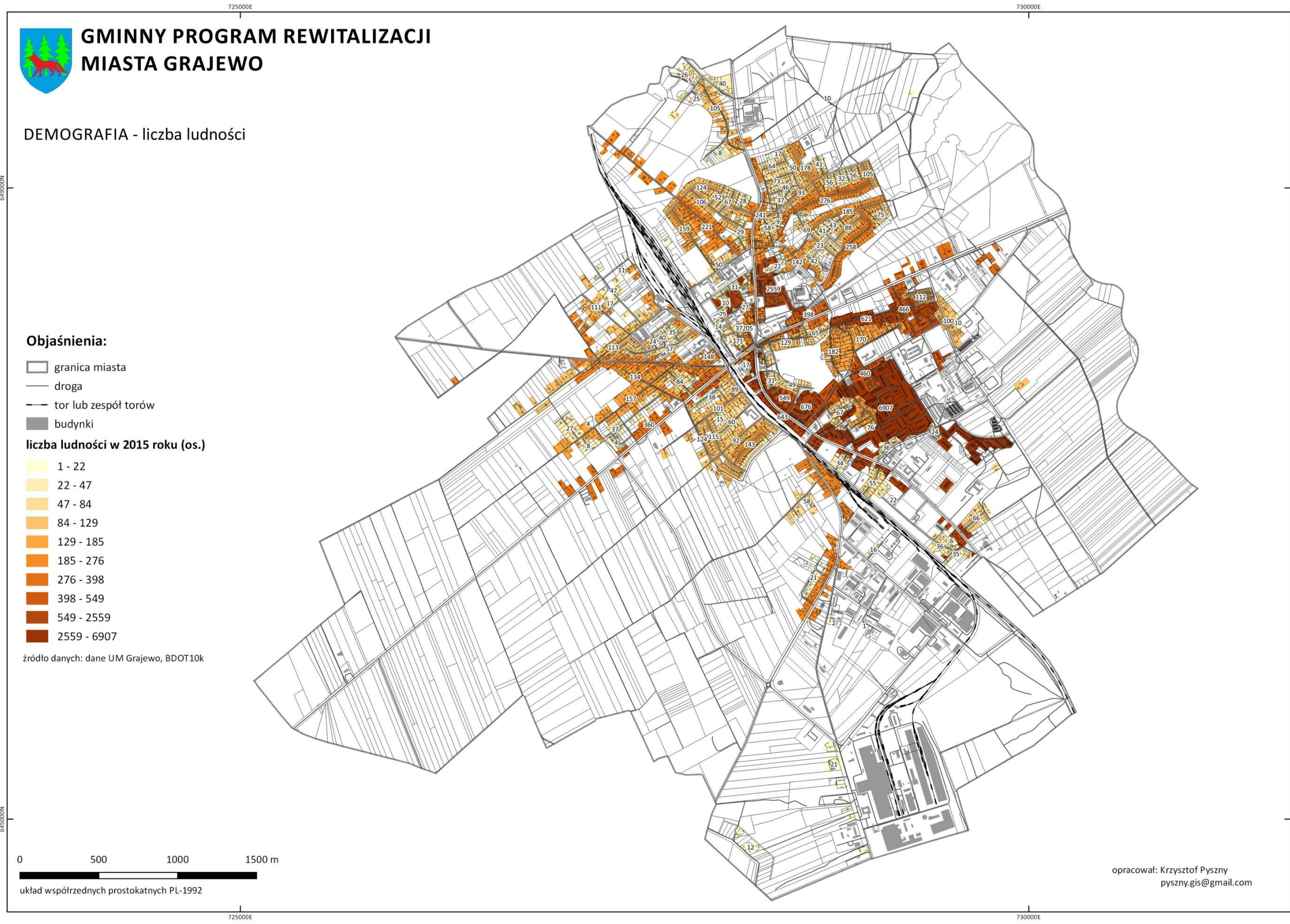
Najbardziej wyraźnym negatywnym zjawiskiem demograficznym, mającym wpływ na rozwój Grajewa jest migracja mieszkańców poza obszar miasta. Jak wskazują dane w **tabeli nr 3** ujemne wartości salda migracji dotyczą zarówno migracji o charakterze krajowym jak i zagranicznym.

Redystrybucja ludności w Grajewie wynika bezpośrednio ze struktury przestrzennej i funkcjonalnej miasta. Koncentracja liczby ludności występuje obszarach miasta, gdzie dominuje zabudowa wielorodzinna. Mowa tu o osiedlach: Południe, Centrum, 1000-lecia, Broniewskiego oraz w centrum miasta w rejonie ulicy Wojska Polskiego. Gęstość zaludnienia w tych częściach miasta jest najwyższa. Rozmieszczenie ludności w strukturze przestrzennej Grajewa prezentuje **mapa nr 1**.

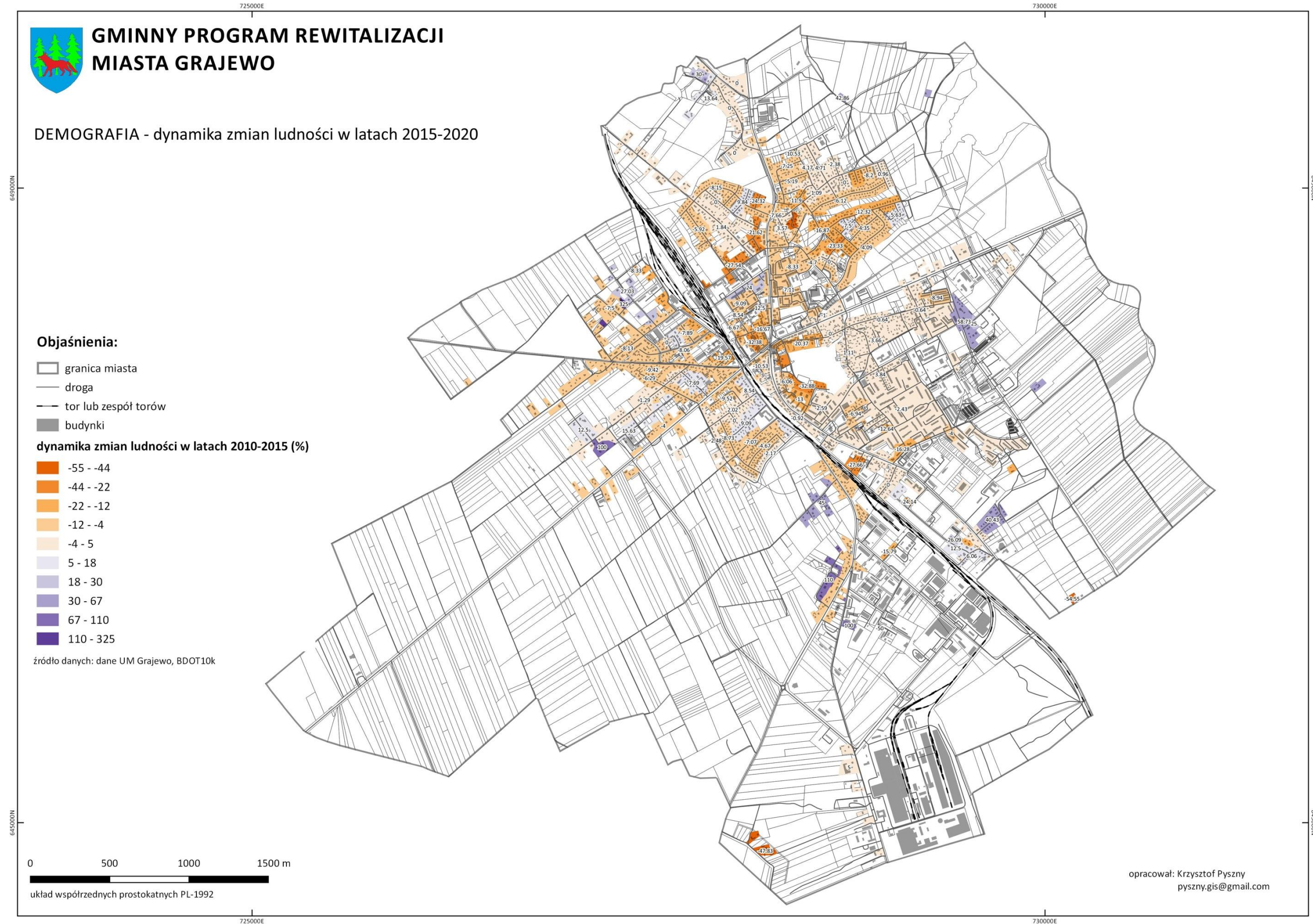
Istotnym zjawiskiem demograficznym, za pomocą którego możliwe jest dokonanie oceny potencjału demograficznego konkretnych obszarów miasta jest dynamika zmian ludności. Szczegółowe dane dotyczące dynamiki zmian ludności w latach 2010 - 2015 przedstawia **mapa nr 2**. Negatywnymi tendencjami w tym zakresie charakteryzuje się rejon głównego skrzyżowania ulic: Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Kopernika, Ełckiej, a także rejon ulic: Mickiewicza, Popiełuszki oraz Strażackiej. Obszary te stanowią centralną część miasta, z dominującą formą zabudowy śródmiejskiej – wielorodzinnej. Dynamika zmian ludności tych częściach miasta przybiera wartości najniższe w mieście (od -4% do -44%). Dodatni wskaźnik dynamiki zmian ludności występuje na obszarach poza ścisłym centrum. Są to podmiejskie osiedla domów jednorodzinnych, powstające na terenach niezabudowanych. W Grajewie uwidacznia się, choć w relatywnie małej skali zjawisko suburbanizacji, które wiąże się z wyprowadzaniem się mieszkańców z centrum miasta (gdzie dominuje zabudowa wielorodzinna), na obszary podmiejskie (gdzie dominuje zabudowa jednorodzinna). Zjawisko to widoczne jest w szczególności we wschodniej i południowej części miasta.

Niezmiernie ważnym miernikiem obrazującym aktualną strukturę demograficzną miasta jest wskaźnik obciążenia demograficznego, definiowany jako udział mieszkańców Grajewa w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Jak wskazane zostało na **mapie nr 3**, najwyższe wartości wskaźnika obciążenia demograficznego na terenie miasta Grajewa występują w centralnej części miasta, w szczególności w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Dolnej, Osiedla Broniewskiego oraz Kilińskiego. Jak wynika z **mapy nr 3** relatywnie wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego cechuje również rejon ulic: Kościuszki, Pułaskiego oraz Partyzantów.

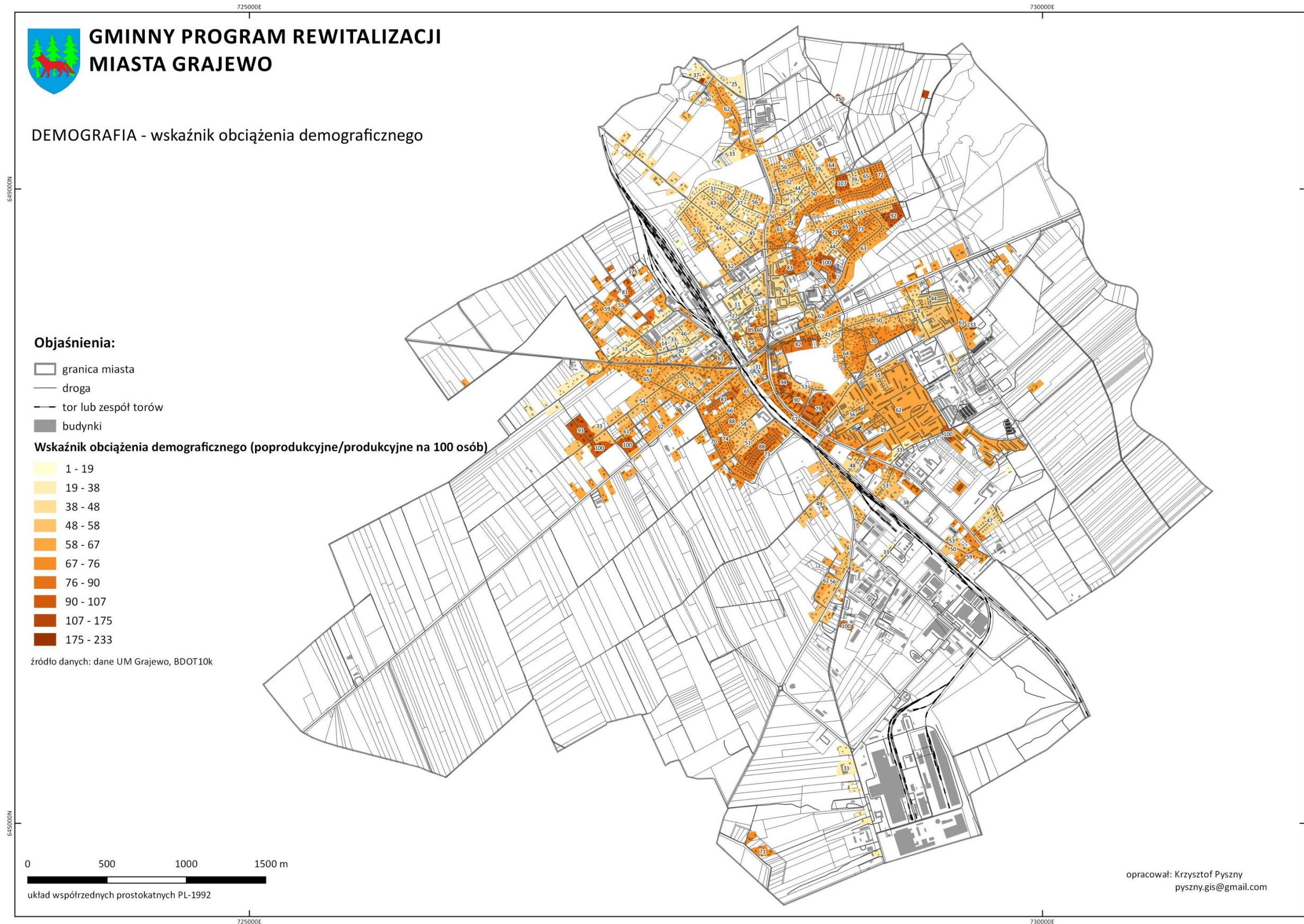
Mapa nr 1. Liczba ludności w mieście Grajewo w 2015 roku

Mapa nr 2. Dynamika zmian ludności w mieście Grajewo w latach 2010-2015

Mapa nr 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w mieście Grajewo w 2015 roku

5.2. Pomoc społeczna

Jednym z podstawowych obszarów interwencji w ramach programów rewitalizacji jest sfera społeczna. Szczęólnego znaczenia nabiera zatem możliwie jak najdokładniejsze zdiagnozowanie tej sfery, ze szczególnym uwzględnieniem sfery pomocy społecznej. Na podstawie szczegółowych danych, dotyczących beneficjentów pomocy społecznej – ich liczby, lokalizacji w strukturze miasta oraz powodów przyznania pomocy możliwe jest relatywnie precyzyjne ukierunkowanie działań pomocowych. Diagnoza w sferze pomocy społecznej oparta została o dane pochodzące z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie, które w przeciwieństwie do danych Głównego Urzędu Statystycznego są przypisane do konkretnych lokalizacji w strukturze przestrzennej miasta.

Łączna liczba osób korzystających z usług pomocy społecznej w Grajewie wyniosła w 2015 roku 2 225 osób, co stanowi 10 % wszystkich mieszkańców miasta. Jak wskazują dane GUS liczba beneficjentów pomocy społecznej od kilku lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie, oscylującym w granicach 2 200 - 2300 osób.

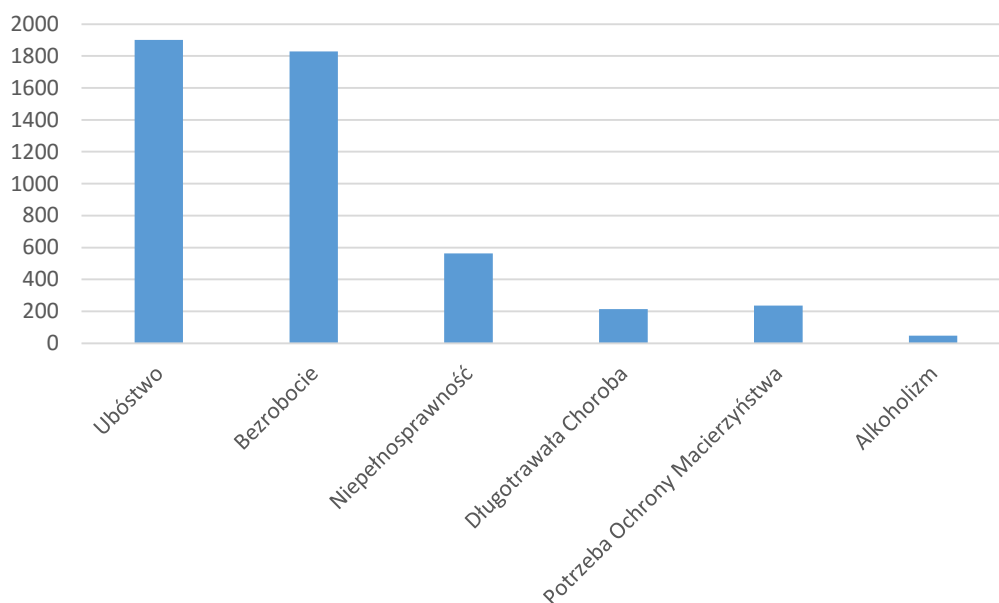
Tabela nr 4. Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w latach 2010-2015

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba osób	2 515	2 348	2 259	2 475	2 321	2 225

Źródło: BDL GUS

Najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej dla mieszkańców Grajewa jest ubóstwo. Z tego powodu w 2015 roku pomocą społeczną objętych zostało 1902 osób. Drugim w kolejności powodem udzielania pomocy jest bezrobocie (1 828 beneficjentów). Z powodu niepełnosprawności Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie udzielił wsparcia 563 osobom w mieście. Problemy alkoholowe oraz przemoc w rodzinie to zjawiska z założenia trudno identyfikowalne przez instytucje pomocy społecznej. Posiadają one często ukryty charakter, przez co dotarcie do osób potrzebujących jest znacznie utrudnione. Z powodów problemów alkoholowych w Grajewie wsparciem objętych zostało 48 osób. Z danych pochodzących z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie wynika, iż w 2015 roku założonych zostało 143 „Niebieskich Kart”.

Rycina nr 7. Liczba osób korzystająca ze świadczeń pomocy społecznej w Grajewie według głównych powodów ich przyznania pomocy w 2015 roku

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Grajewie

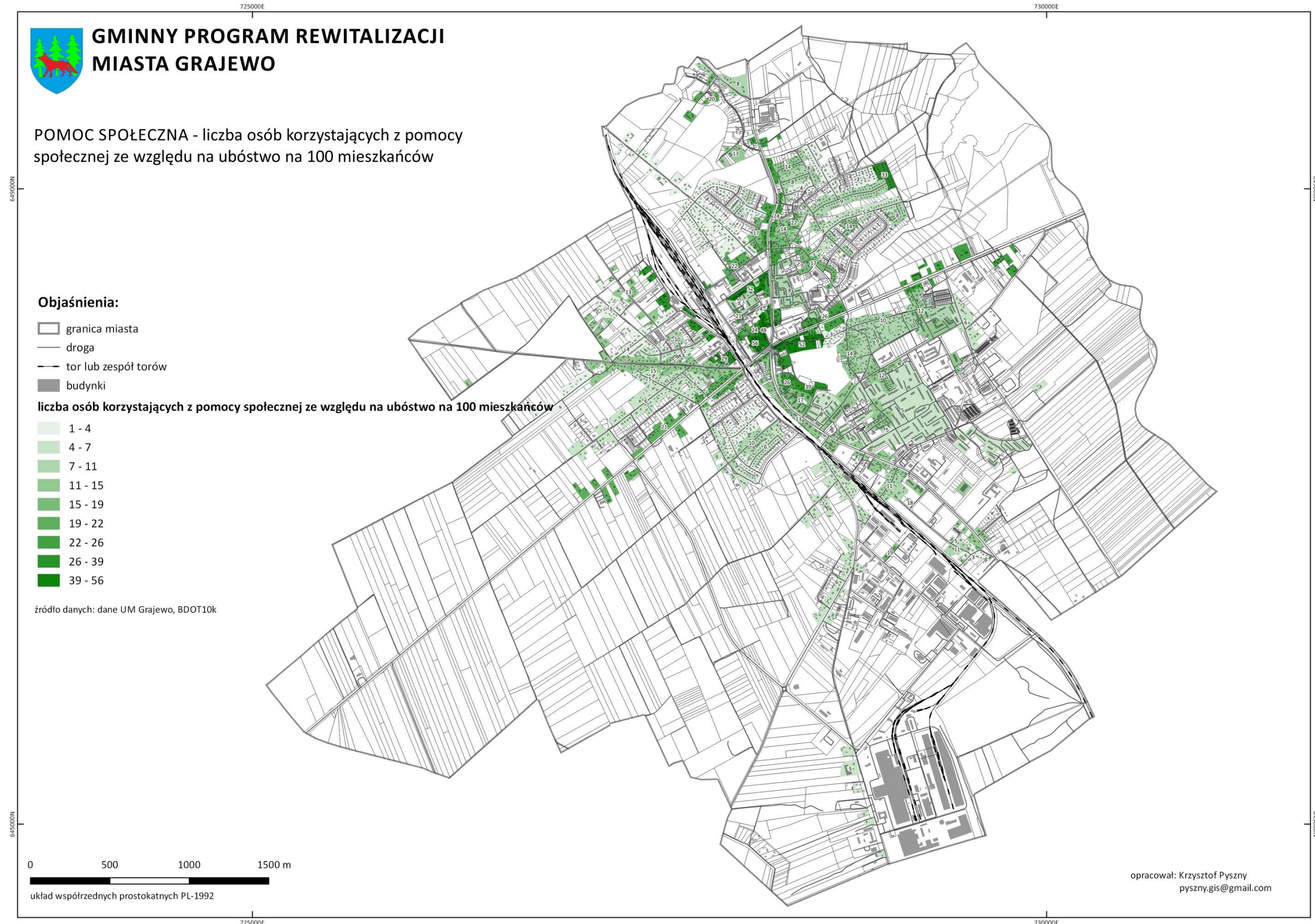
Koncentracja beneficjentów pomocy społecznej w wartościach bezwzględnych występuje w częściach miasta o najwyższej liczbie ludności i jednocześnie najwyższej gęstości zaludnienia. Są to osiedla wielorodzinne – wielkopłytowe. Na tych obszarach występuje szczególna koncentracja osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na wszystkie kategorie pomocy tj. ubóstwo, niepełnosprawność, choroby, czy też bezrobocie.

W celu identyfikacji miejsc szczególnej koncentracji osób korzystających z usług pomocy społecznej na **mapach nr 4 – 8** zaprezentowane zostały najważniejsze wskaźniki obrazujące analizowane zjawiska.

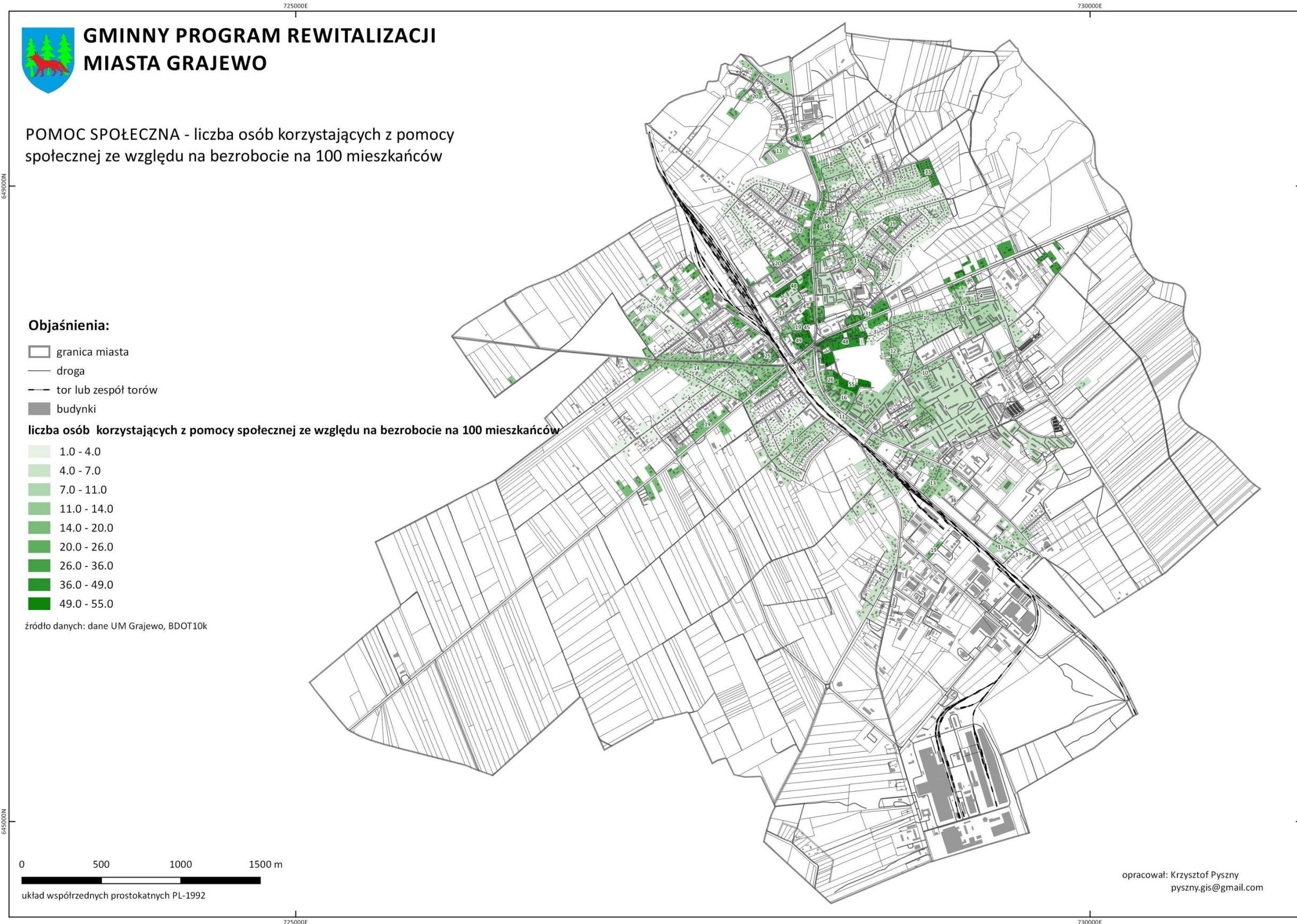
Najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej w Grajewie stanowią osoby ubogie i bezrobotne. Jak wynika z **mapy nr 4** najwyższy udział osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo występuje w centralnej części miasta, w rejonie najważniejszego skrzyżowania ulic: Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Kopernika i Ełckiej. Poza tym obszarem, wysoka wartość opisanego wskaźnika dotyczy również ulic: Dolnej, Górnej, Buczka, części Osiedla Centrum a także rejonów ulic: Popiełuszki, Traugutta, Placu Niepodległości, Kilińskiego, Komunalnej oraz Nowickiego.

Wskazany powyżej obszar miasta to także miejsce, gdzie w sposób szczególny koncentruje się liczba osób, pobierających największą liczbę zasiłków pomocy społecznej ogółem na 100 mieszkańców analizowanych ulic (**mapa nr 8**).

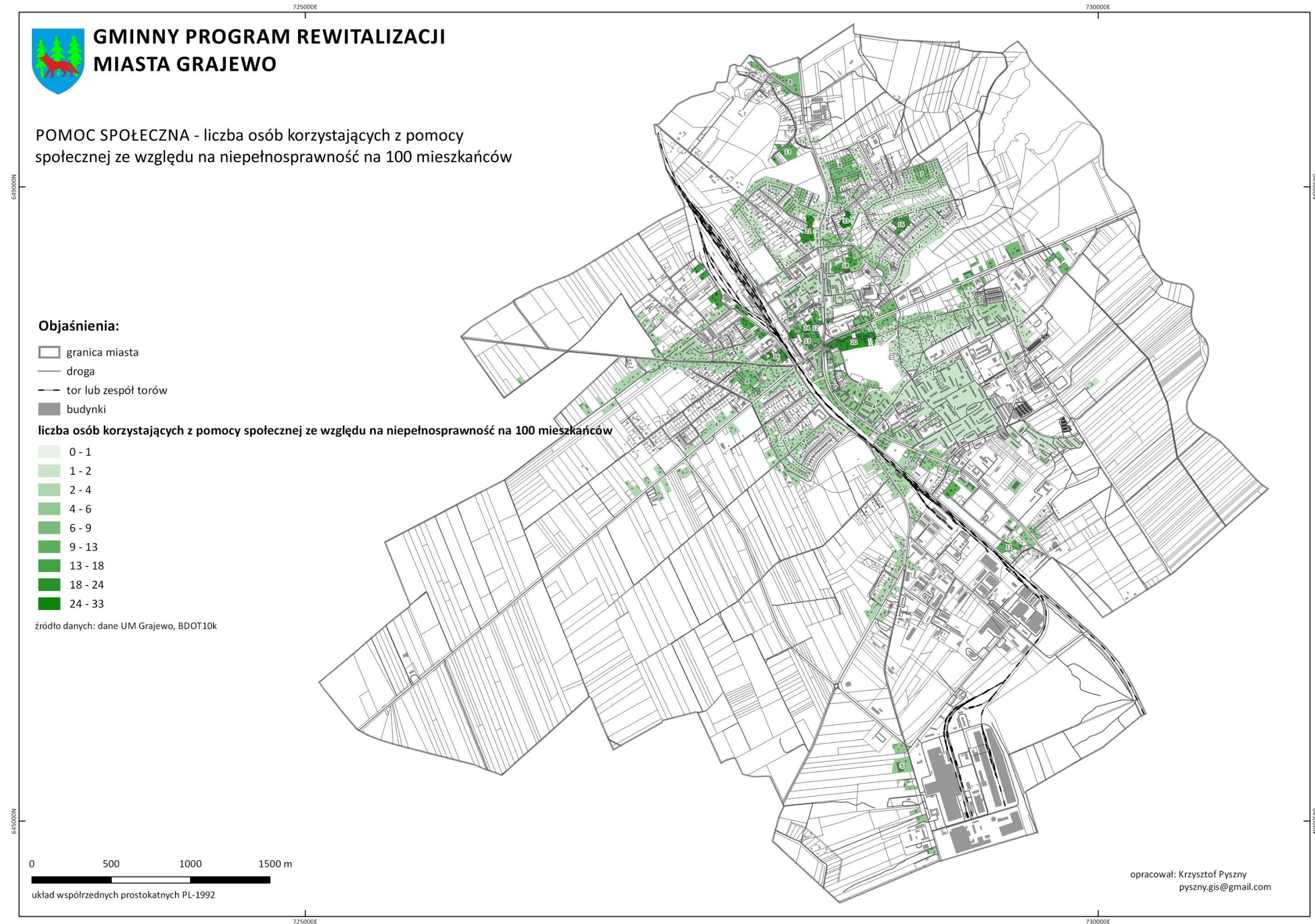
Mapa nr 4. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na ubóstwo

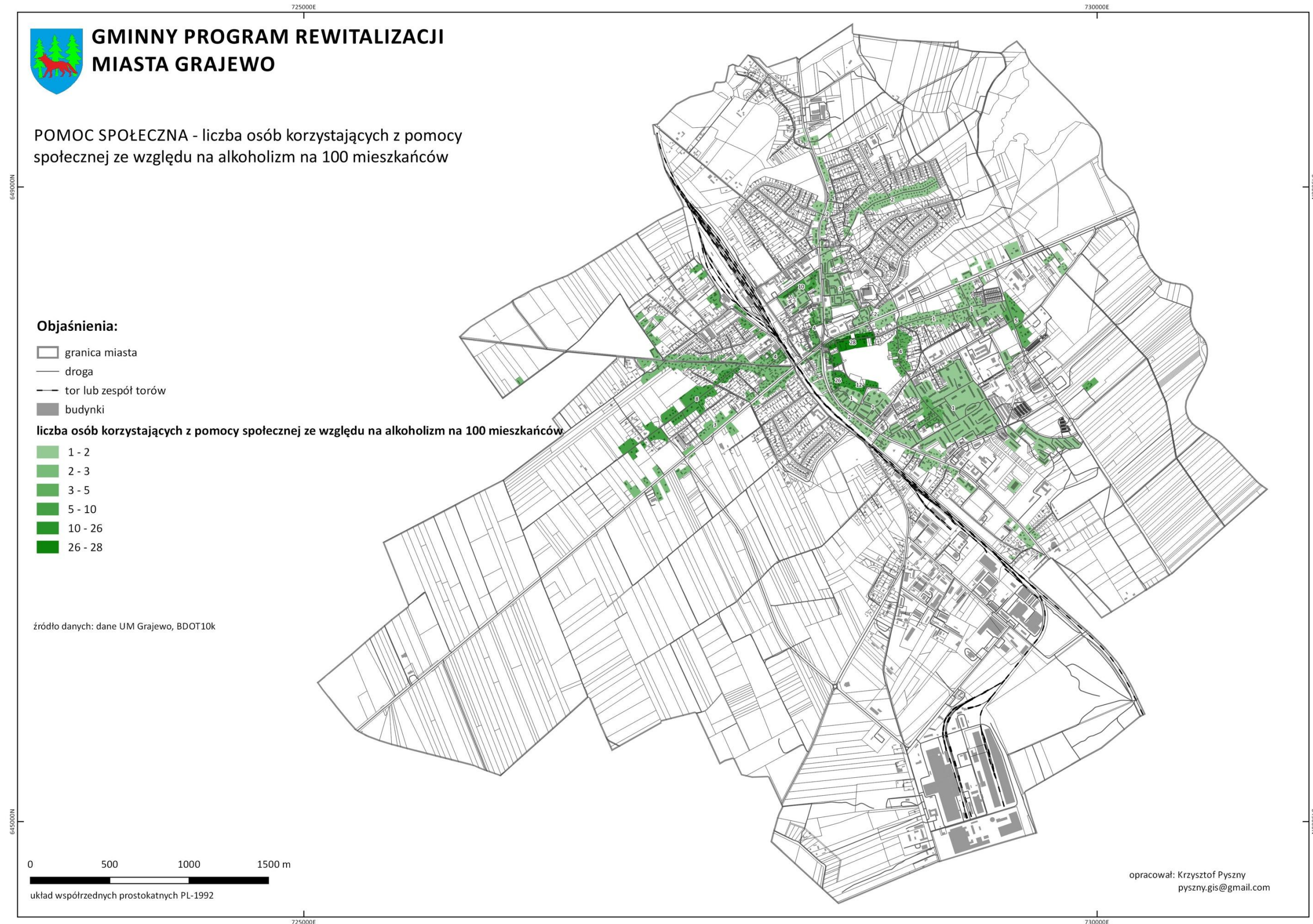
Mapa nr 5. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na bezrobocie

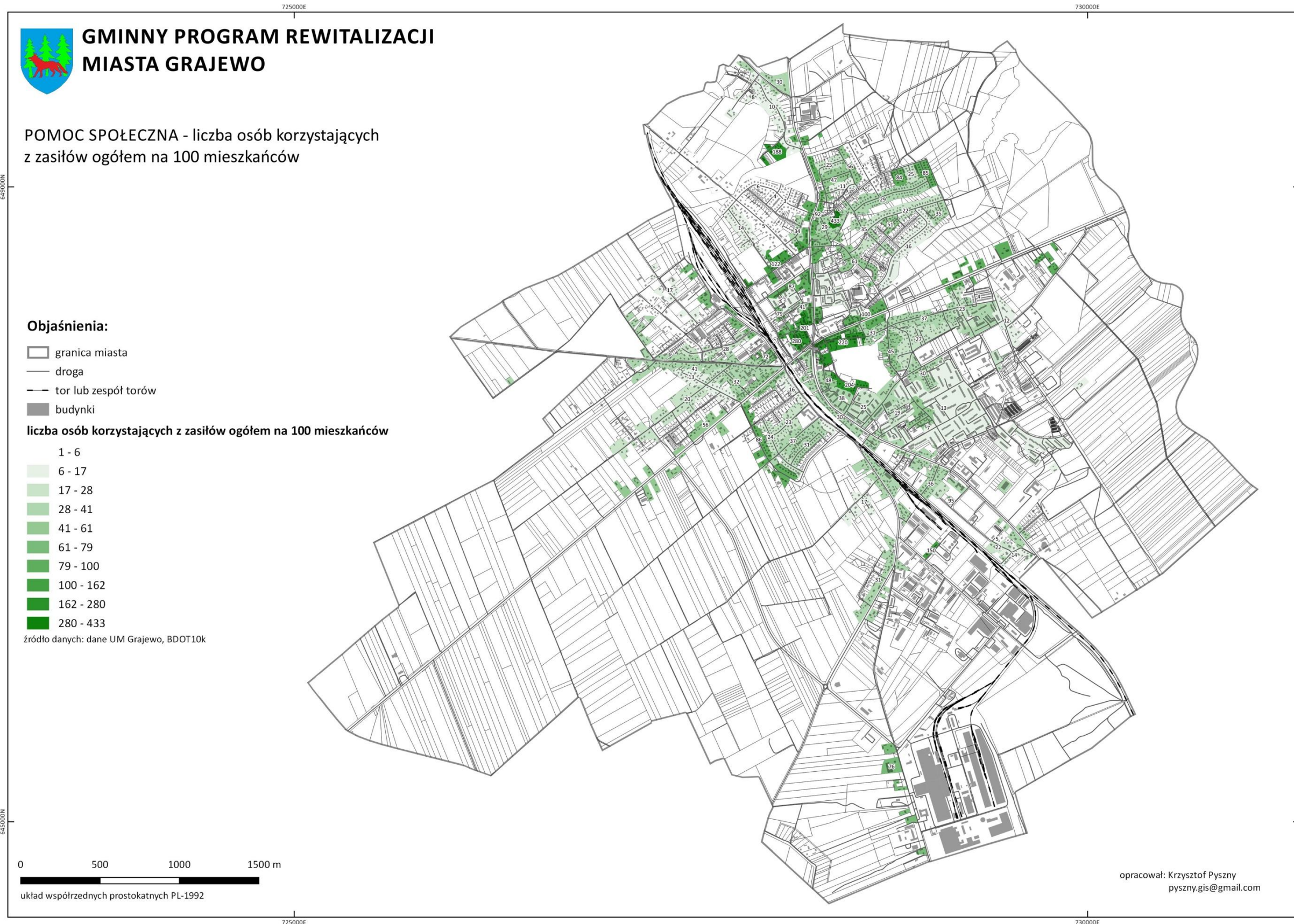
Mapa nr 6. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na niepełnosprawność

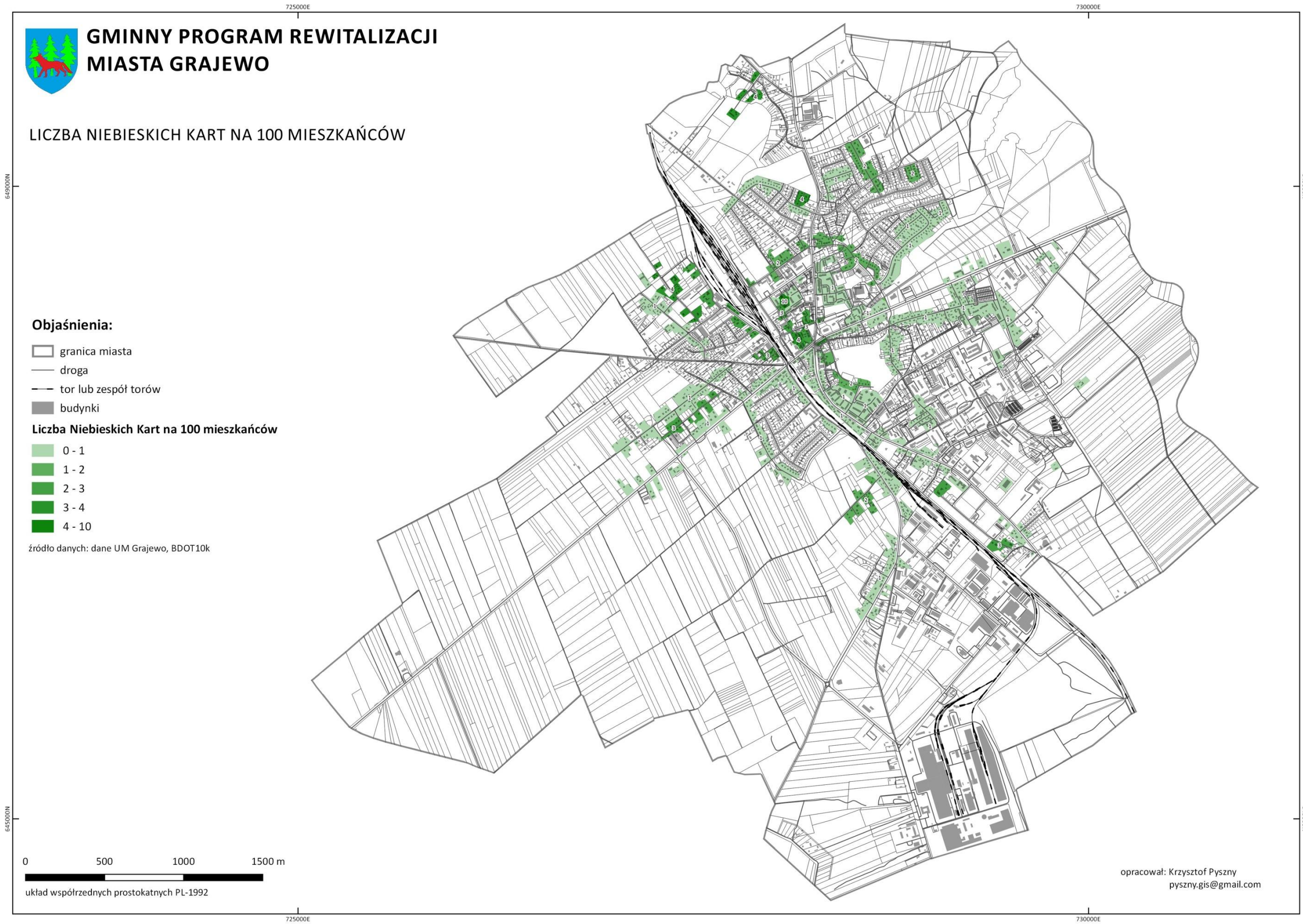
Mapa nr 7. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na alkoholizm

Mapa nr 8. Liczba zasiłków pomocy społecznej ogółem na 100 mieszkańców w mieście Grajewo w 2015 roku

Mapa nr 9. Przemoc w rodzinie w mieście Grajewo w 2015 roku

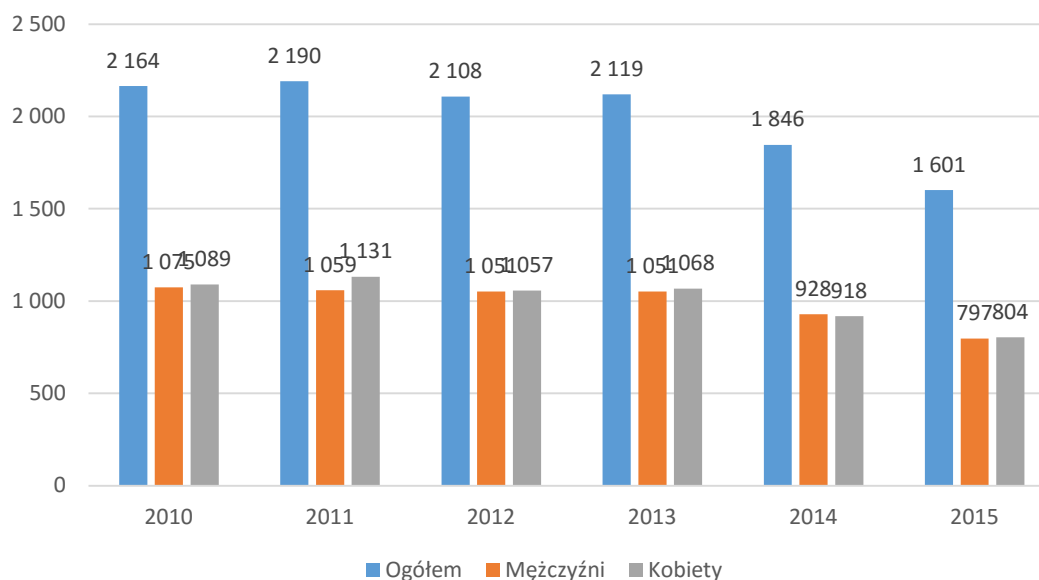

5.3. Zjawisko bezrobocia

W celu określenia ogólnych tendencji dotyczących zjawiska bezrobocia w całym mieście wykorzystane zostały dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Szczegółowe dane pozyskane z ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Grajewie posłużyły natomiast do wykazania miejsc szczególnej koncentracji osób bezrobotnych w podziale na wybrane kategorie bezrobocia.

Liczba bezrobotnych mieszkańców Grajewa w 2015 roku wyniosła 1 601 osób, z czego 50,2% stanowiły kobiety. Jak wskazują dane GUS w latach 2010 -2015 liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się o 563 osoby (285 kobiet oraz 278 mężczyzn).

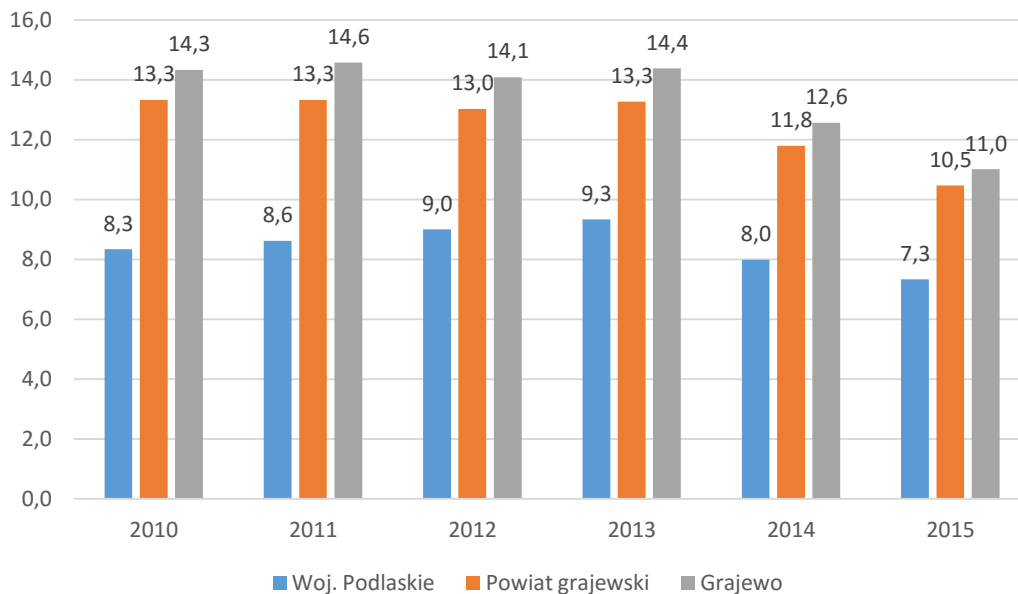
Rycina nr 8. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Grajewie w podziale na płeć w latach 2010-2015

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grajewie do liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku wyniósł 11%. Jest to wartość nieznacznie wyższa od danych dla powiatu grajewskiego (10,5%), lecz znacząco wyższa dla danych całego województwa podlaskiego (7,3%). Analizując dane zaprezentowane na **rycinie nr 8** udział ten od 2010 roku uległ systematycznemu spadkowi i dotyczył zarówno grupy kobiet jak i mężczyzn.

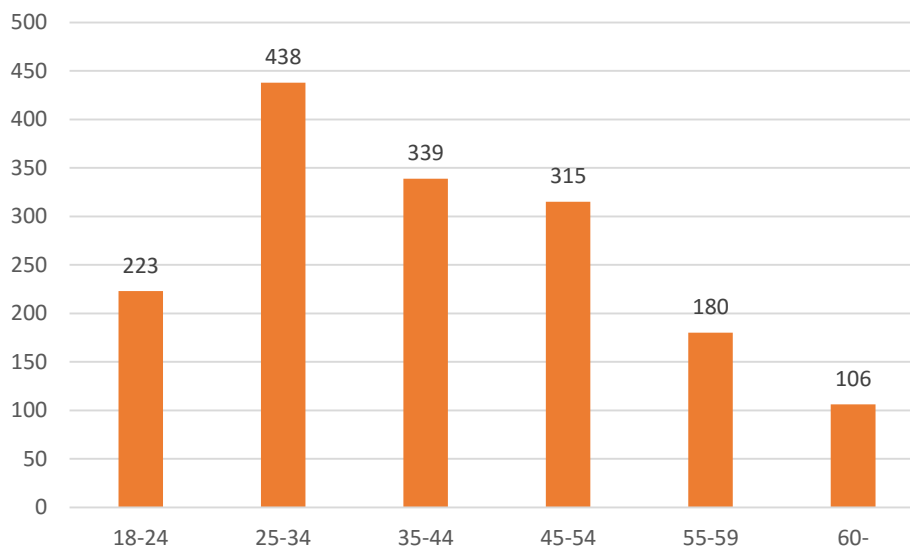
Rycina nr 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w Grajewie w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (na tle województwa podlaskiego i powiatu grajewskiego)

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W strukturze bezrobotnych istotną grupę stanowią osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych, stanowiąc 35% wszystkich pozostających bez pracy mieście. Natomiast osoby bezrobotne bez doświadczenia zawodowego stanowią 22% ogólnej liczby bezrobotnych w mieście.

Rycina nr 10. Liczba bezrobotnych w mieście Grajewo w 2015 roku ze względu na wiek

Źródło: BDL GUS

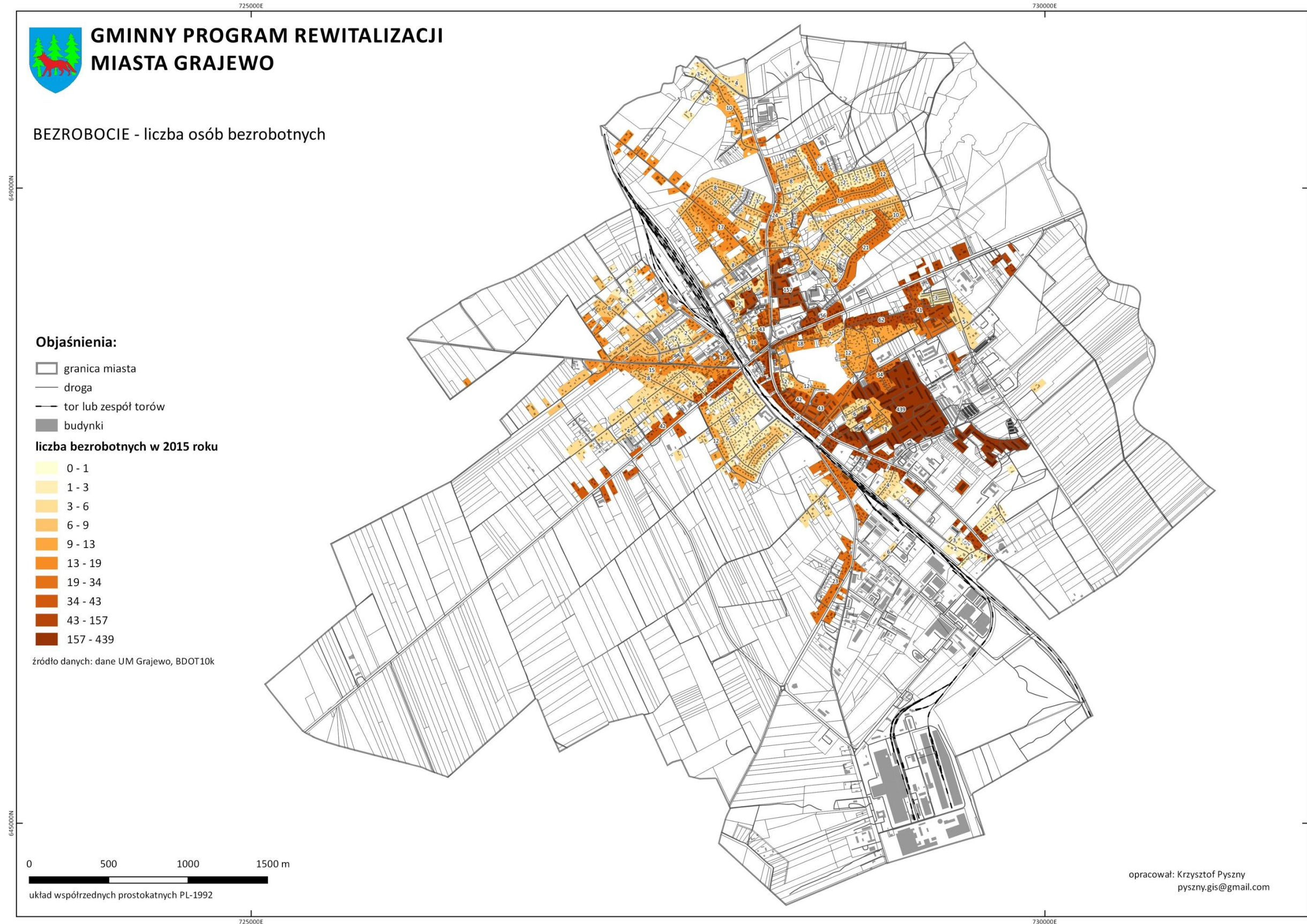
Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w mieście, najwyższą grupę stanowią osoby młode w wieku od 25 do 34 lat. Osoby młode stanowią one niespełna 30% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grajewie.

Jak wynika z **mapy nr 10** koncentracja osób bezrobotnych jest spójna z redystrybucją mieszkańców w strukturze przestrzennej miasta. Dominują te obszary miasta, które zamieszkiwane są przez największą liczbę osób. Są to zasadniczo największe osiedla wielorodzinne. Natężenie zjawiska bezrobocia (udział bezrobotnych na 100 mieszkańców ulicy) występuje natomiast w rejonie głównego skrzyżowania w Grajewie (ulic: Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Kopernika oraz Ełcka), a także w rejonie ulic: Mickiewicza, Strażackiej, Nowickiego, Dolnej i Buczka (**mapa nr 11**). Podobny jest również rozkład przestrzenny osób bezrobotnych bez żadnych kwalifikacji zawodowych (**mapa nr 12**).

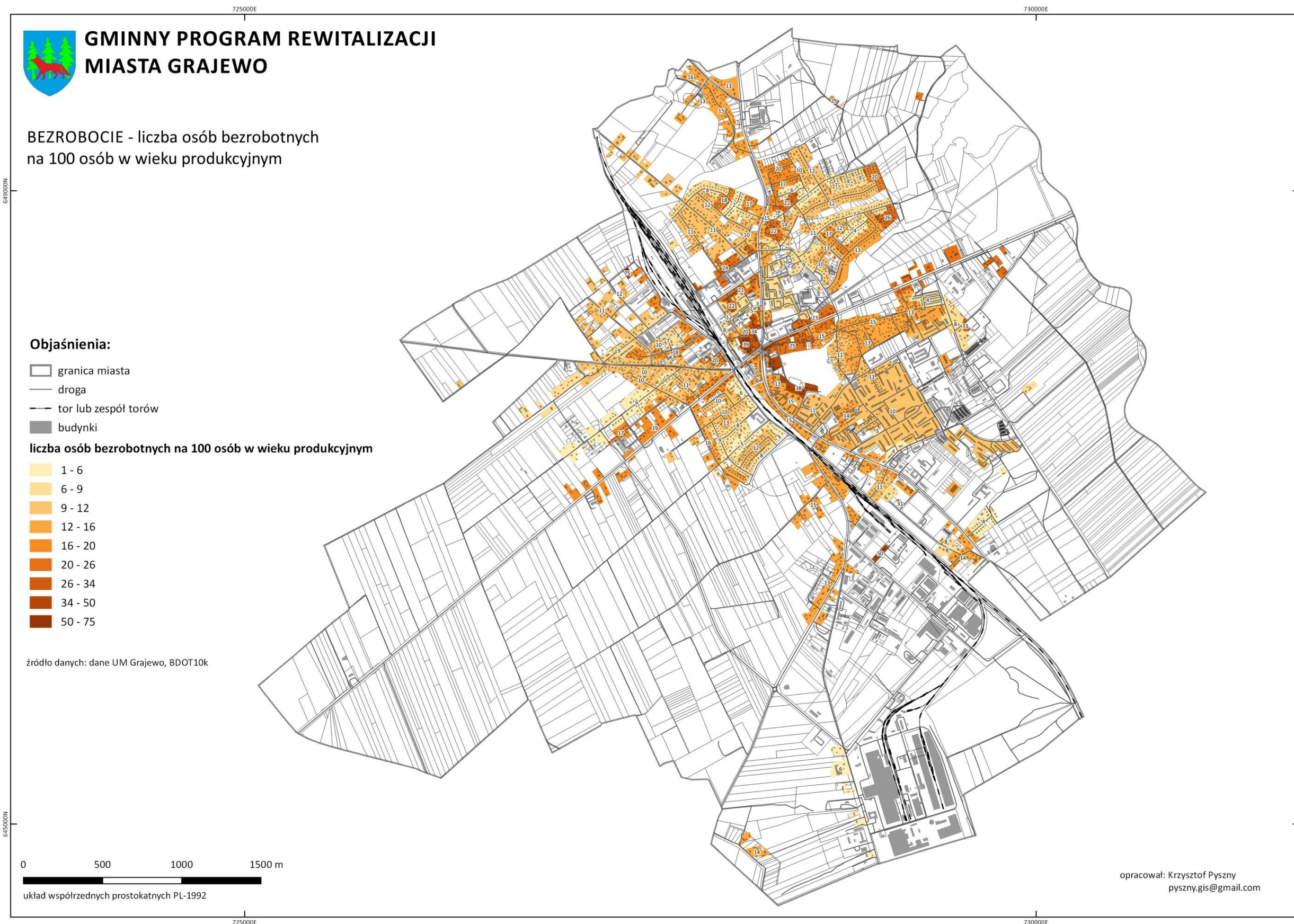
5.4. Zjawisko przestępczości

Zjawisko przestępczości w Grajewie ma charakter incydentalny. Na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Grajewie, zaprezentowanych na **mapie nr 13** dostrzec można koncentrację zjawiska przestępczości na ulicach: Popiełuszki, Traugutta, Mickiewicza oraz Dwornej. Szczególna koncentracja wszystkich kategorii przestępstw w Grajewie ma miejsce w okolicach terenów kolejowych, wzdłuż ulicy Popiełuszki.

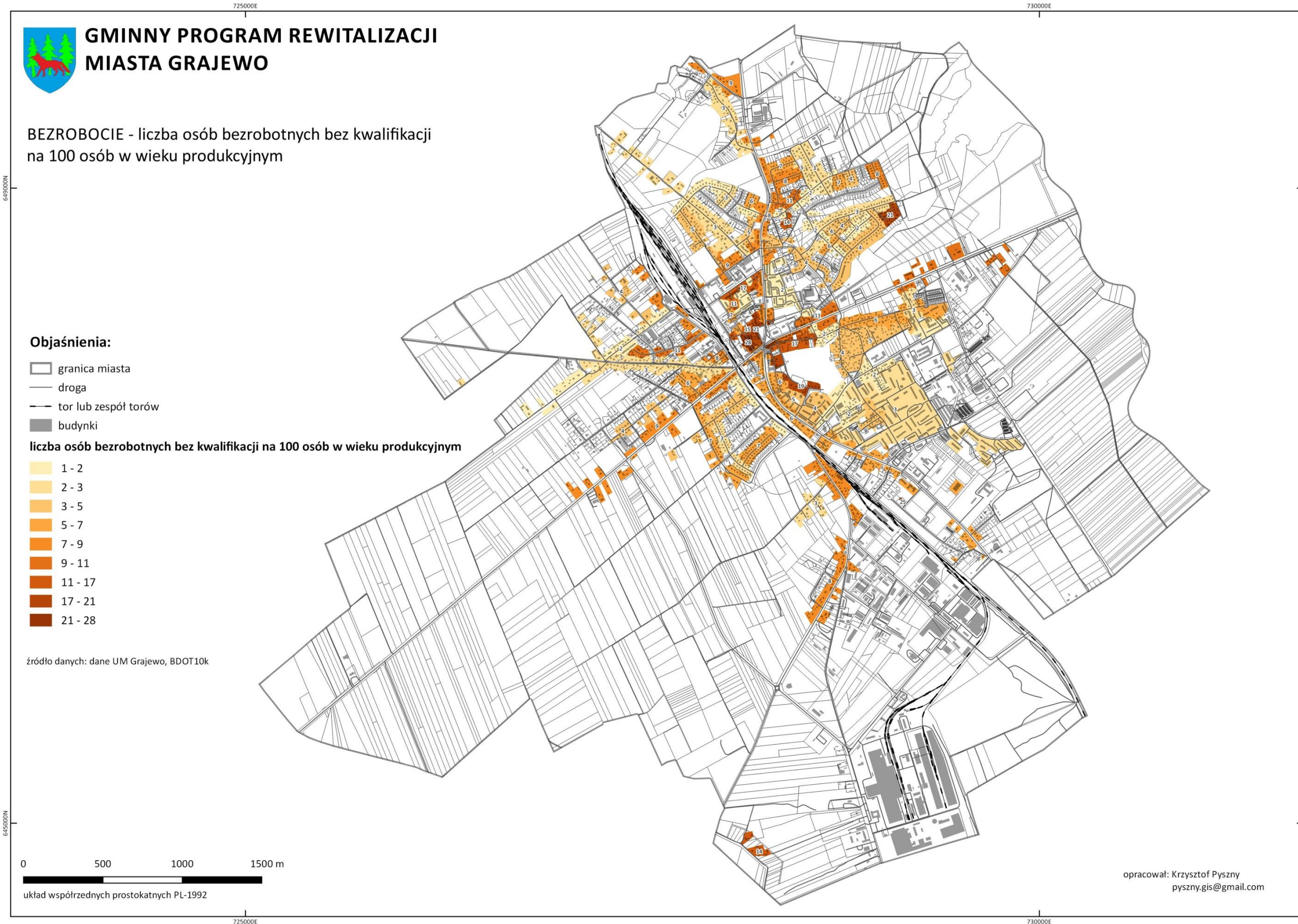
Mapa nr 10. Liczba osób bezrobotnych w mieście Grajewo w 2015 roku

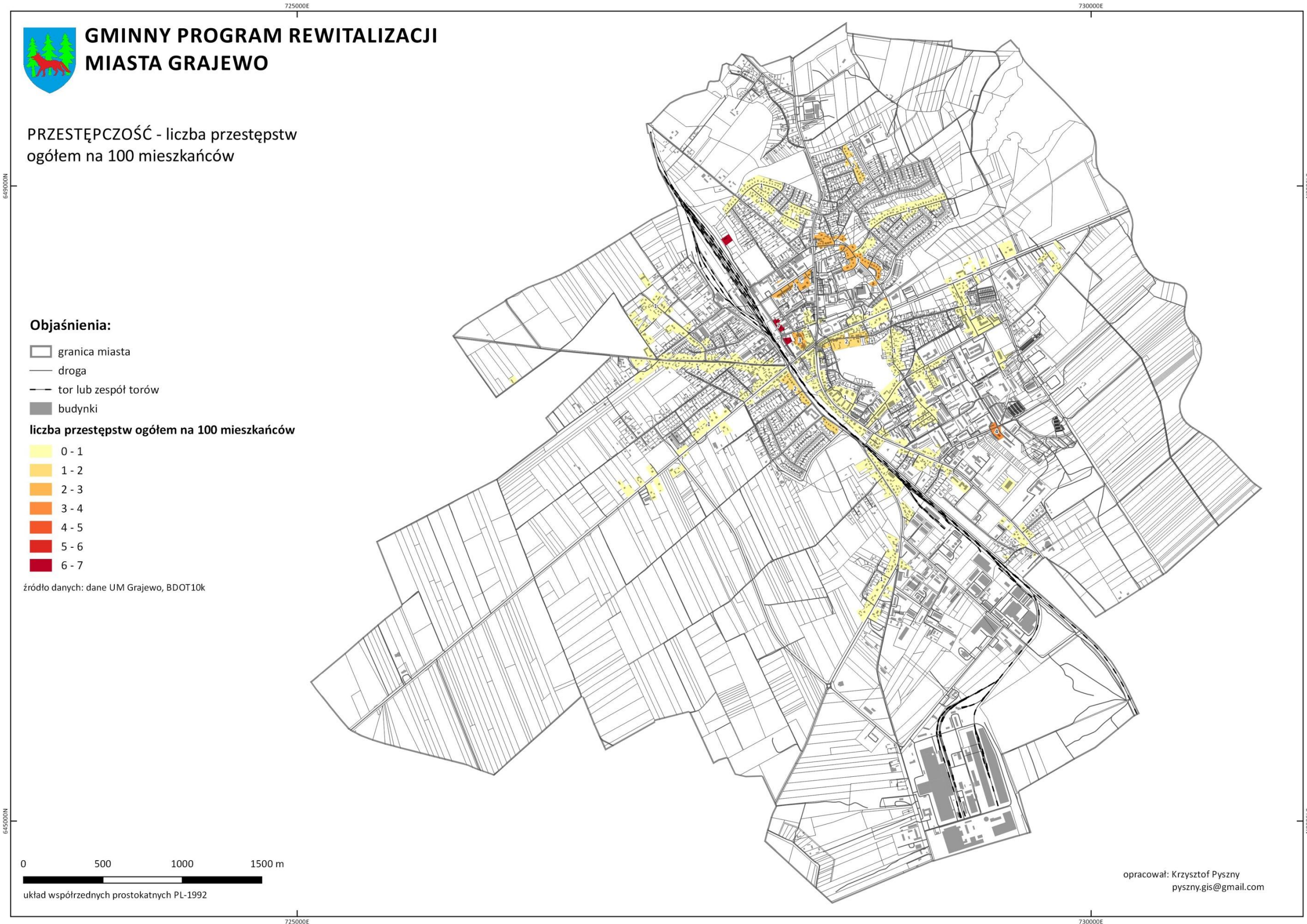
Mapa nr 11. Osoby bezrobotne w wieku produkcyjnym w mieście Grajewo w 2015 roku

Mapa nr 12. Osoby bezrobotne bez kwalifikacji w mieście Grajewo w 2015 roku

Mapa nr 13. Liczba przestępstw na 100 mieszkańców w Grajewie w 2015 roku

5.5. Aktywność społeczna

Jednym z mierników aktywności społecznej mieszkańców wspólnoty samorządowej jest aktywność wyborcza, czyli udział w wyborach i referendach oraz uczestnictwo w innych lokalnych inicjatywach wyborczych. Aktywność wyborcza, najprościej mierzona jest w samorządzie terytorialnym poprzez frekwencję wyborczą. Jej poziom odzwierciedla bezpośrednio aktywność i zaangażowane w rozwój wspólnoty, a także świadczy o poziomie szeroko rozumianej świadomości społecznej i odpowiedzialności za dobro wspólne.

Na podstawie danych pochodzących z Państwowej Komisji Wyborczej, dotyczących frekwencji w wyborach samorządowych w 2014 roku możliwe jest wskazanie obszarów miasta o najniższej frekwencji wyborczej. Ogólna frekwencja dla całego miasta Grajewa w wyborach samorządowych w 2014 roku wyniosła 50,86%, co stanowi wartość niższą niż dane niż całym powiecie grajewskim (52,53%) oraz wyższą niż średnia dla województwa podlaskiego (48,01%). Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku w Grajewie była natomiast wyższa o 3,43% od frekwencji ogólnokrajowej, wynoszącej 47,43%.

Frekwencja wyborcza w Grajewie jest zróżnicowana przestrzennie. Obwodami wyborczymi o najniższej frekwencji wyborczej w mieście (poniżej średniej dla całego miasta) zaliczyć należy:

- Obwód stały nr 9 – 45,83%
- Obwód stały nr 8 – 46,26%
- Obwód stały nr 3 – 48,92%
- Obwód stały nr 2 – 50,72%

Analizując przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Grajewie, widoczne są dwie strefy niższej aktywności wyborczej mieszkańców miasta. Jedną strefą to rejon Osiedla Południe, zlokalizowanego w południowo – wschodniej części miasta, gdzie frekwencja jest najniższa w całym mieście

Tabela 5. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku w Grajewie według obwód wyborczych

Numer obwodu	Granica obwodu głosowania	Frekwencja wyborcza (średnia = 50,86%)
1	OBWÓD STAŁY AKACJOWA, BRZozOWA, GRZYBOWA, JEŻYNOWA, JODŁOWA, LEŚNA, 11-GO LISTOPADA, MALINOWA, A. MICKIEWICZA, OWOCOWA, PARKOWA, KS. J. POPIEŁUSZKI, POZIOMKOWA, PRZEKOPKA, SOSNOWA, STRAŻACKA, ŚWIERKOWA, WIERZBOWA, OS. CENTRUM BLOKI: 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.	54.26%
2	OBWÓD STAŁY CUDRO, EŁCKA, GRUNWALDZKA, H. SIENKIEWICZA, J. KOCHANOWSKIEGO, KOLEKTOROWA, KRZYWA, PIASKOWA, POLNA, S. WYSPIAŃSKIEGO, S. ŻEROMSKIEGO, SŁOWACKIEGO, WIEJSKA, 23- GO STYCZNIA, DWORNA, KRÓTKA, KSIĘDZA ALEKSANDRA PĘZY, M. DĄBROWSKIEJ, NORWIDA, ORZESZKOWEJ, REYMONTA, WILCZEWO.	50.72%
3	OBWÓD STAŁY K. BACZYŃSKIEGO, KOPERNIKA, LIPOWA, RZEMIEŚLNICZA, SPÓŁDZIELCZA, WESOŁA, WSPÓLNA, WYZWOLENIA, OS. CENTRUM BLOKI: 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 29A, 30, 30A, 31, 32.	48.92%
4	OBWÓD STAŁY DR TADEUSZA NOWICKIEGO, KOMUNALNA, KILIŃSKIEGO, OGRODOWA, OS. CENTRUM BLOKI: 26, 27, 33, 34, 35, 35A, 36, 37, 38, 38A, 39.	52.32%
5	OBWÓD STAŁY ARCHITEKTÓW, BRACI ŚWIAICKICH, BUDOWLANA, ELEWATORSKA,	53.17%

Numer obwodu	Granica obwodu głosowania	Frekwencja wyborcza (średnia = 50,86%)
	FABRYCZNA, GEN. BEMA, GEN. DĄBROWSKIEGO, GEODETÓW, MAGAZYNOWA, PROLETARIACKA, PRZEMYSŁOWA, PUŁASKIEGO, ROBOTNICZA, RÓŻANA, SPORTOWA, SZKOLNA, T. KOŚCIUSZKI, WIÓROWA, WĄSKA, JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO, KASZTANOWA, PARTYZANTÓW.	
6	OBWÓD STAŁY BOCZNA, CHABROWA, CICHA, JAŚMINOWA, KONWALIOWA, LAWENDOWA, MIŁA, MIODOWA, POCZTOWA, ROLNA, SADOWA, TRAUUGUTTA, WRZOSOWA, BAŚNIOWA, DZIAŁKOWA, FRANCISZKA STEFCZYKA, KOLEJOWA, KONOPSKA, KWIATOWA, LIRYCZNA, ŁĄKOWA, M. KONOPNICKIEJ, PRZYGODOWA, SŁONECZNA.	50.91%
7	OBWÓD STAŁY CMENTARNA, GROTA ROWECKIEGO, H. SAWICKIEJ, WOJSKA POLSKIEGO, DOLNA, GÓRNA, ŁAZIENNA, M. BUCZKA, OS. 1000- LECIA, PLAC NIEPODLEGŁOŚCI, ZIELONA.	55,26%
8	OBWÓD STAŁY OSIEDLE MŁODYCH, SKOŚNA, WIKTOROWO, EKOLOGICZNA, ELEKTRYCZNA, OS. POŁUDNIE BLOKI: 1, 2, 5, 10, SZPITALNA, TARGOWA.	46.26%
9	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 3, 4, 6, 7, 8, 30, 30A, 31, 32, 32A, 33, KONSTYTUCJI 3- GO MAJA.	45.83%
10	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 23, 35, 60, 60A, 60B, 61.	51.58%
11	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 50, 51, 52, 53, 54, 56, 9- GO PUŁKU STRZELCÓW KONNYCH, KOSZAROWA, OS. POŁUDNIE BLOKI: 13, 16, 17, 22, 45, 46, 47.	50.86%
12	OBWÓD STAŁY NOWO- OSIEDLE, OS. BRONIEWSKIEGO, KRASICKIEGO, OS. POŁUDNIE BLOKI: 24, 25, 26, 26A, 27, 28, 28A, 28B, 29.	51.42%
13	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 62, 63, 63A, 64, 65, 66, 67, 71, 72, 73, KOŚCIELNA, LEGIONISTÓW, RTM. W. KONOPKI, SPOKOJNA, TOPOLOWA, UŁAŃSKA, W. PERLITZA	51.35%
14	OBWÓD ODRĘBNY SZPITAL OGÓLNY W GRAJEWIE	32.84%

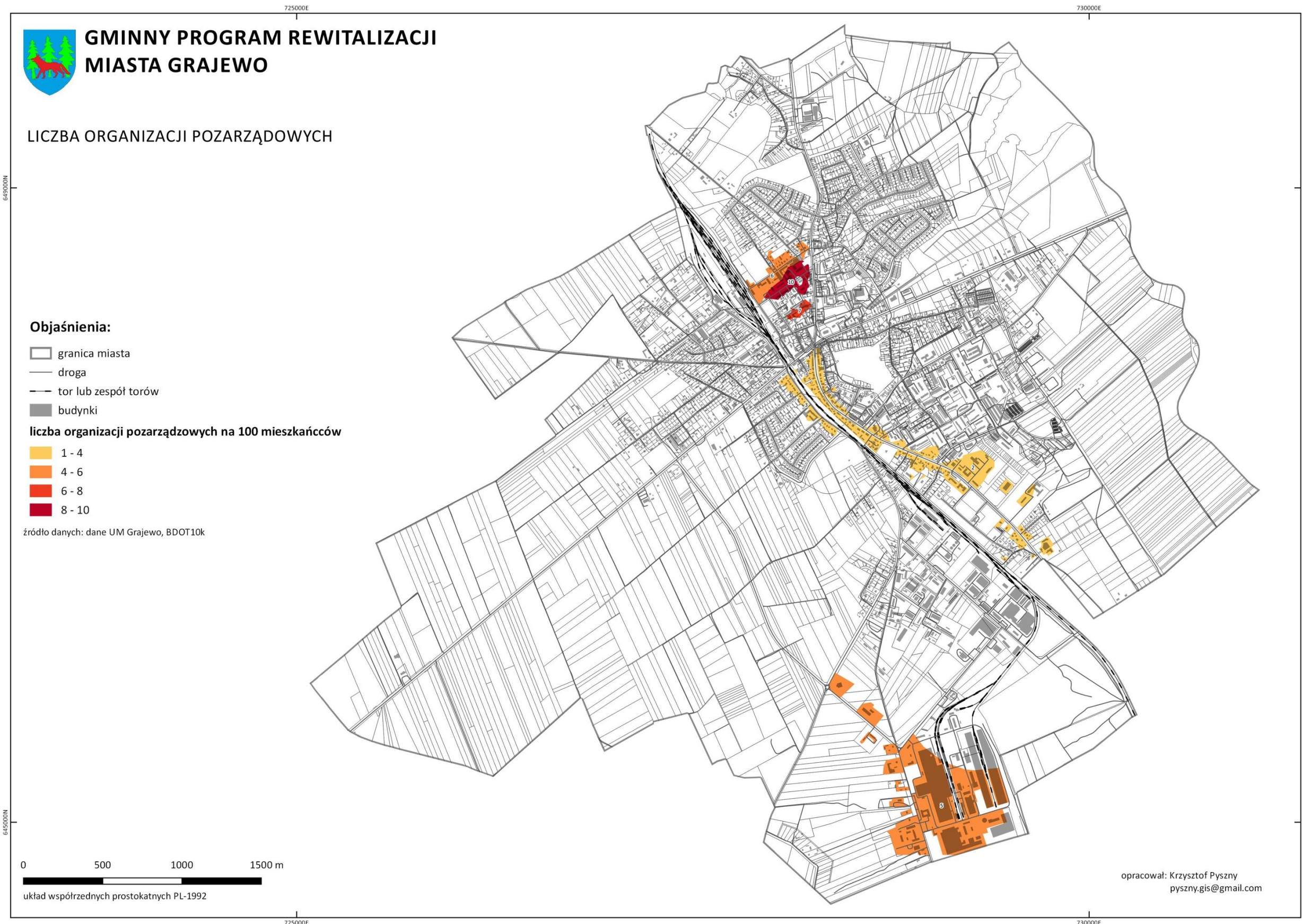
 Frekwencja wyborcza poniżej wartości średniej dla całego miasta Grajewa

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, Urząd Miasta Grajewa

Organizacje pozarządowe

Na terenie miasta Grajewa w 2015 roku działało 55 organizacji pozarządowych, które zlokalizowane były głównie w północnej części miasta (ulice Strażacka, Mickiewicza, Komunalna, Nowickiego).

Mapa nr 14. Organizacje pozarządowe zarejestrowane w Grajewie w 2015 roku

6. Sfera gospodarcza

Miasto Grajewo należy do jednego z najbardziej uprzemysłowionych miast w województwie podlaskim. Zarówno miasto, jak również powiat grajewski specjalizuje się w rolnictwie, głównie w produkcji mleka, mięsa wieprzowego i wołowego, natomiast produkcja roślinna zdominowana jest przez zboża i ziemniaki.

Do największych przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie miasta Grajewa zaliczają się:

- PFLEIDERER Grajewo S.A. – to wiodący dostawca dla przemysłu meblarskiego w Europie, wielkość mocy produkcyjnych plasuje koncern na drugim miejscu na świecie wśród producentów płyt wiórowych kierowanych do meblarstwa i wyposażenia wnętrz. PFLEIDERER posiada obecnie w Europie 13 fabryk ściśle specjalizujących się w produkcji materiałów dla przemysłu meblarskiego. Poza istotnym zwiększeniem potencjału produkcyjnego w Europie, PFLEIDERER przejął 8 fabryk w Ameryce Północnej, gdzie produkowane są m.in. płyty wiórowe, MDF i panele podłogowe
- PFLEIDERER MDF Sp. z o.o. inwestycja grupy PFLEIDERER Grajewo – firma zajmująca się produkcją cienkich płyt MDF, surowych i laminowanych.
- Spółdzielnia Mleczarska MLEKPOL - to największa polska spółdzielnia mleczarska , w której skład wchodzi siedem zakładów przetwórczych: w Grajewie, Kolnie, Mrągowie, Sejnach, Augustowie, Zambrowie i Bydgoszczy.
- ZAKREM Sp. z o.o. - firma specjalizująca się w branży metalowej, zajmuje się obsługą maszyn i linii produkcyjnych oraz produkcją urządzeń transportowych.
- Przedsiębiorstwo Usługowe DUROBEX - specjalizujące się w wykonawstwie posadzek przemysłowych
- Wytwórnia Pasz WIPASZ Sp. z o.o. - wiodący polski producent mieszanek i koncentratów dla drobiu, trzody chlewnej i bydła.
- UNIDROG Sp. z o.o. - zajmuje się budową oraz bieżącym utrzymaniem dróg i mostów, zimowym utrzymaniem dróg, produkcją kruszyw, grysów i mas bitumicznych, Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe UNIROL - specjalizuje się w pracach drogowych, wodnokanalizacyjnych, ziemnych i budowlanych.
- Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSSE) – w skład której wchodzi 18 wydzielonych obszarów na terenie trzech województw o łącznej powierzchni 635,06

ha, na których przedsiębiorcy prowadzą działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach. Jest jedną z najdłużej istniejących i najlepiej rozwiniętych stref ekonomicznych w kraju. W trzech nowoczesnych centrach przemysłowych z powodzeniem funkcjonuje ponad 50 firm. Podstrefa Grajewo zajmuje obszar 20,24 ha.

- **Grupa Agrocentrum Sp. z o.o.** - liczący się w kraju producent pasz i koncentratów. Poza produkcją pasz firma prowadzi szerokie doradztwo w zakresie żywienia, genetyki, profilaktyki oraz ekonomiki chowu i hodowli. Agrocentrum produkuje pełną gamę mieszanek, koncentratów i superkoncentratów dla drobiu, bydła i trzody chlewnej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku w Grajewie funkcjonowało 1 879 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W latach 2010 – 2015 liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych wzrosła zaledwie o 35 firm. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest relatywnie stała. W 2015 roku wynosiła 1 439 podmiotów, natomiast w 2010 roku 1 404 podmioty.

Tabela 6. Podmioty gospodarcze w Grajewie w latach 2012-2015 – wybrane wskaźniki

Kategoria	Lata			
	2012	2013	2014	2015
Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	81	82	83	85
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	121,0	124,0	125,7	129,3
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	63	64	64	65

Źródło: BDL GUS

Najwięcej podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne w Grajewie zlokalizowanych jest na Osiedlu Południe (189 podmiotów), Osiedlu Młodych (112 podmiotów), Wojska Polskiego (107 podmiotów), Konstytucji 3-go Maja (58), Józefa Piłsudskiego (48) oraz Fabrycznej (31).

Wskaźnikiem opisującym stan przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki na terenie miasta Grajewa jest odsetek podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne. Średnia wartość tego wskaźnika dla całego miasta w 2015 roku wyniosła 8,25 podmiotów. Obszarami szczególnej koncentracji podmiotów gospodarczych jak wskazane zostało na **mapie nr 15** jest rejon ulic: Wojska Polskiego, Etckiej ale przede wszystkim południowa część miasta (ulice Przemysłowa, Elewatorska, Magazynowa, Robotnicza i Fabryczna).

Z zaprezentowanej mapy wynika, iż to właśnie centralna część miasta (rejon ulic Wojska Polskiego i Ełckiej) to miejsce o szczególnych funkcjach handlowych, stanowiących jedną z podstawowych centrotwórczych funkcji miasta.

Mapa nr 15. Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w Grajewie w 2015 roku

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA GRAJEWO

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ - liczba osób prowadzących
działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

Objaśnienia:

- granica miasta
- droga
- tor lub zespół torów
- budynki

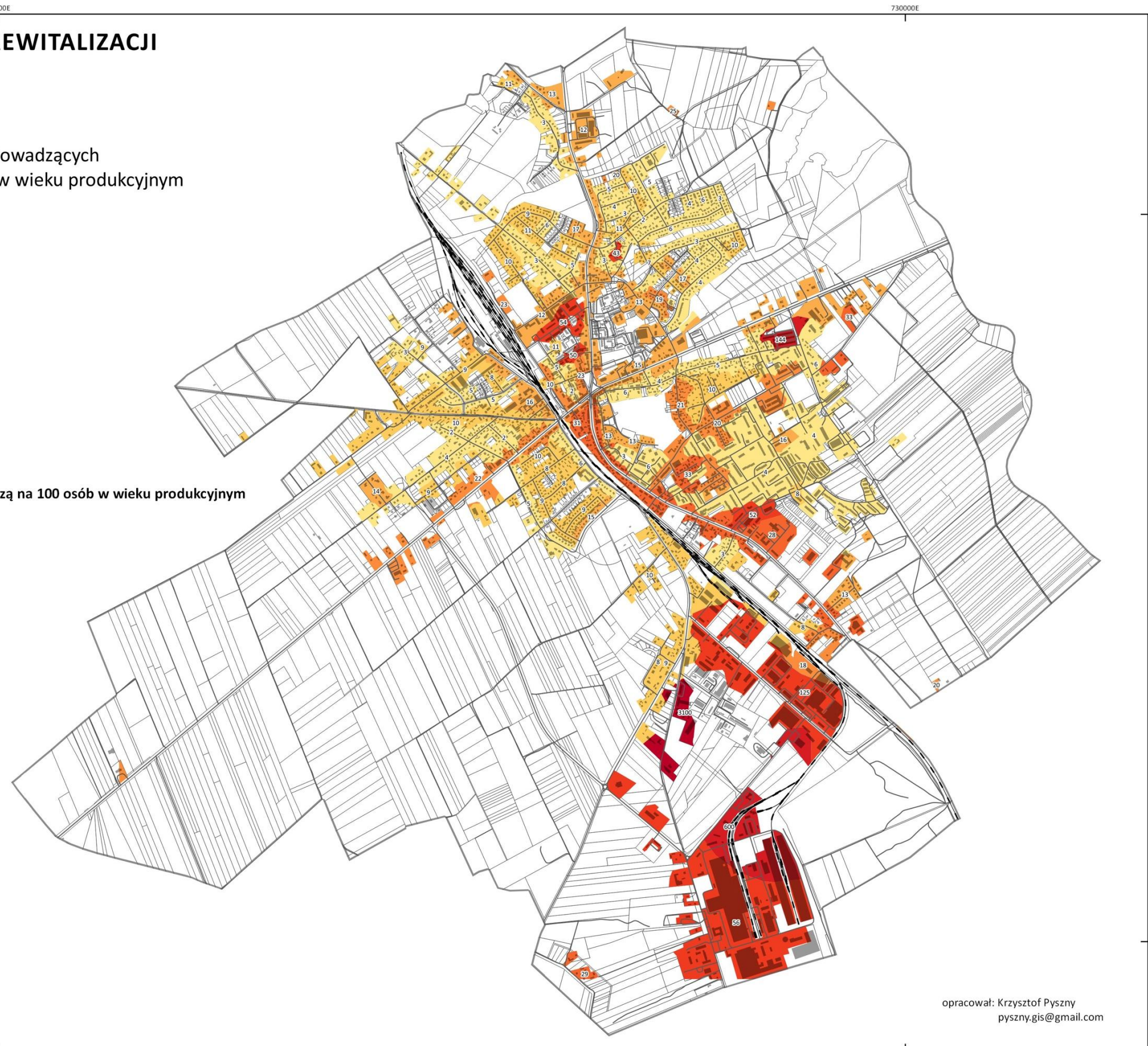
liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

- 1 - 6
- 6 - 11
- 11 - 17
- 17 - 25
- 25 - 33
- 33 - 125
- 125 - 600
- 600 - 3100

źródło danych: dane UM Grajewo, BDOT10k

0 500 1000 1500 m

układ współrzędnych prostokątnych PL-1992

opracował: Krzysztof Pyszny
pyszny.gis@gmail.com

7. Sfera środowiskowa

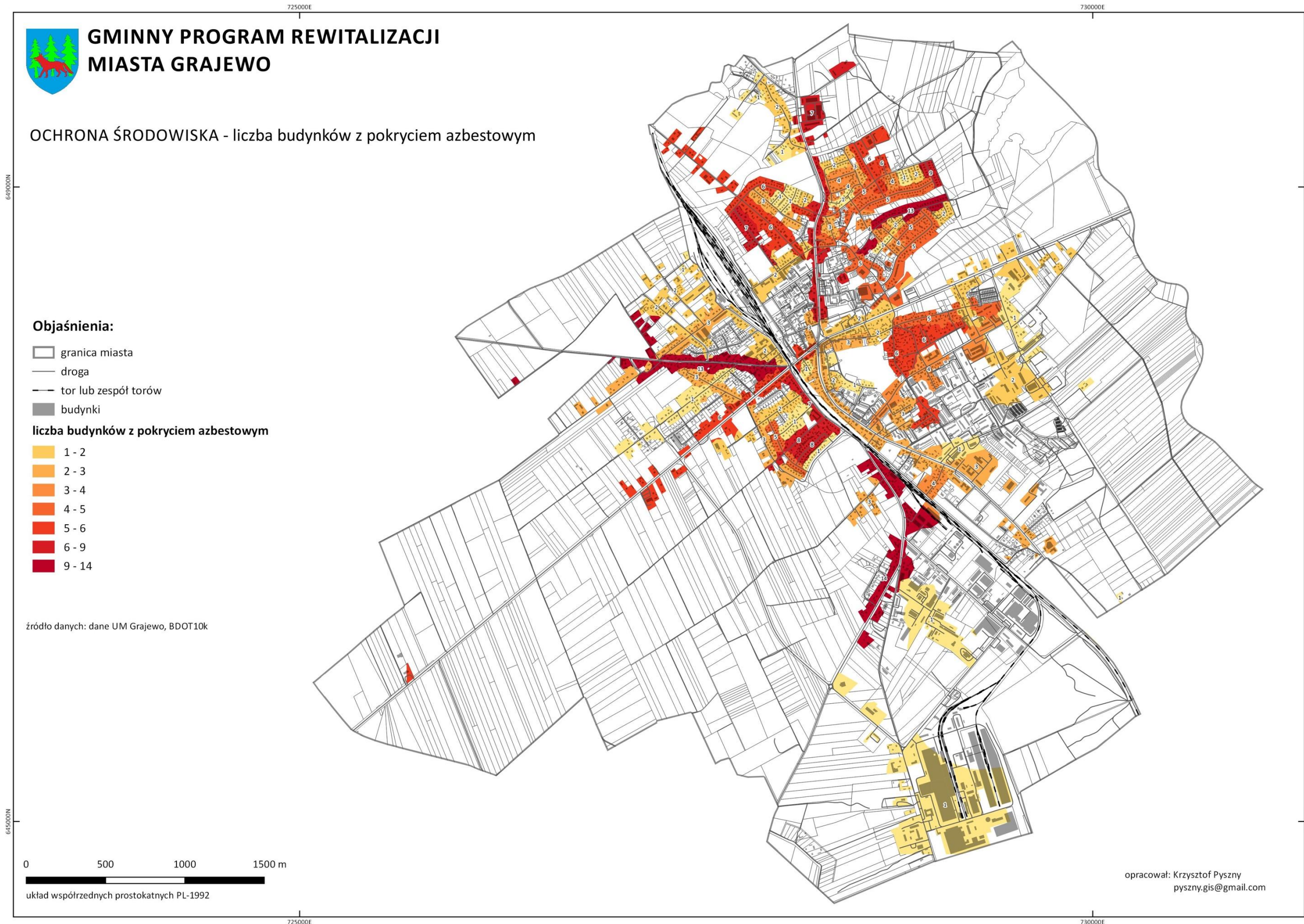
Główne źródła zanieczyszczenia powietrza w powiecie grajewskim zlokalizowane są na terenie miasta Grajewa. Miasto pełni funkcję znaczącego w regionie ośrodka przemysłowego, stąd najistotniejsze źródła zanieczyszczenia powietrza pochodzą właśnie z przemysłu. Najważniejsze instalacje technologiczne i energetycznego spalania paliw zlokalizowane są na terenie przedsiębiorstw: „Pfleiderer Grajewo” S.A, Pfleiderer MDF Sp. z o.o., PEC sp. z o.o oraz Spółdzielni Mleczarskiej „MLEKPOL”. Są to obiekty o dużym znaczeniu w skali nie tylko miasta ale także powiatu. Poza nimi na terenie miasta znajdują się mniejsze obiekty emitujące zanieczyszczenia takie jak: Wytwórnia Mas Bitumicznych należąca do PDM „UNIDROG”, „ZAKREM”.

Zlokalizowane poza miastem Grajewo obiekty emitujące zanieczyszczenia do powietrza są niewielkimi kotłowniami pracującymi na potrzeby zakładów pracy (Spółdzielnia Inwalidów „SPINS” w Szczuczynie, Masarnia „EUROPA” w Rajgrodzie), kotłowniami pracującymi na potrzeby grzewcze osiedli mieszkaniowych (kotłownia WPK w Szczuczynie) i kotłowni instytucji (np. Zespołu Szkół Rolniczych w Wojewodzinie). W części zakładów obok źródeł energetycznych (kotłów opalanych węglem kamiennym, olejem opałowym i odpadami drzewnymi) występują również źródła technologiczne. Są to poza „PFLEIDERER” S.A. i MDF Sp. z o.o. w Grajewie: lakiernie („ZAKREM” w Grajewie), komory wędzarnicze-Masarnia „ZAGŁOBA” w Grajewie i „DYMEK” S.C. w Grajewie).

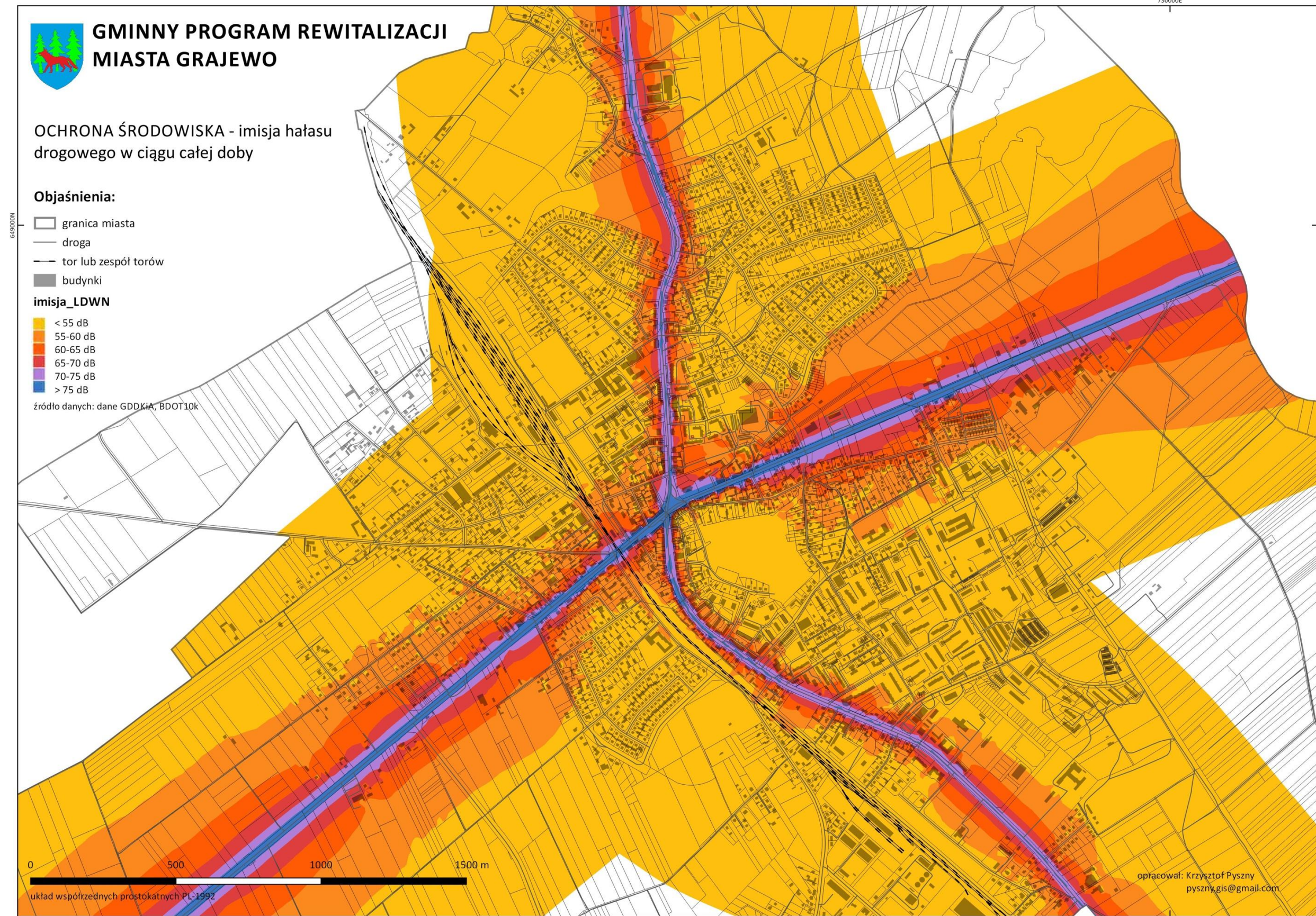
Na terenie miasta Grajewa istnieje znacząca liczba budynków, posiadających azbestowe pokrycia dachowe. Jak wynika z **mapy nr 16** prezentującej liczbę obiektów budowlanych z pokryciem azbestowym na każdej ulicy miasta, dostrzec można wyraźną ich koncentrację na ulicach poza ścisłym centrum miasta. Największa liczba budynków z pokryciem azbestowym dotyczy ulic: Konopskiej, rejonu ulicy Dąbrowskiego, Przemysłowej, rejonu ulic Wiktorowo, Koszarowej i Konstytucji 3-go Maja oraz północnej części miasta, gdzie dominuje zabudowa jednorodzinna – wolnostojąca. Należy jednak zauważyć, iż problem szkodliwych pokryć azbestowych dotyczy całego miasta, wraz z jego centralną częścią (skrzyżowane ulic Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Kopernika i Etcka).

Centrum miasta Grajewa jest szczególnie narażone na przekroczenia w zakresie emisji hałasu, którego głównym źródłem jest hałas drogowy. W centralnej części miasta krzyżują się dwie drogi krajowej nr 61 i nr 65 odpowiedzialne za główny tranzyt w tej części województwa podlaskiego. Jak przedstawione zostało na **mapie nr 17** emisja hałasu drogowego dotyczy głównych ulic miasta, tzn. ulic Piłsudskiego, Kopernika, Wojska Polskiego i Etckiej. Na tych ulicach i ich najbliższym otoczeniu normy hałasu drogowego są szczególnie przekroczone.

Mapa nr 16. Pokrycia azbestowe w mieście Grajewo w 2015 roku

Mapa nr 17. Imisja hałasu drogowego w mieście Grajewo w ciągu doby

8. Sfera przestrzenno – funkcjonalna

Na terenie miasta Grajewa szczególna koncentracja budynków komunalnych ma miejsce w centralnej części miasta, przy ulicach:

- Plac Niepodległości,
- Traugutta,
- Piłsudskiego,
- Kopernika,
- Dolnej.

Ocena stanu technicznego budynków komunalnych dokonana została tylko i wyłącznie do nieruchomości będących w całości w gestii samorządu lokalnego. Mapa nr 19 przedstawia Stan techniczny budynków komunalnych w Grajewie, w podziale na trzy kategorie (1/zły, 2/średni, 3/dobry).

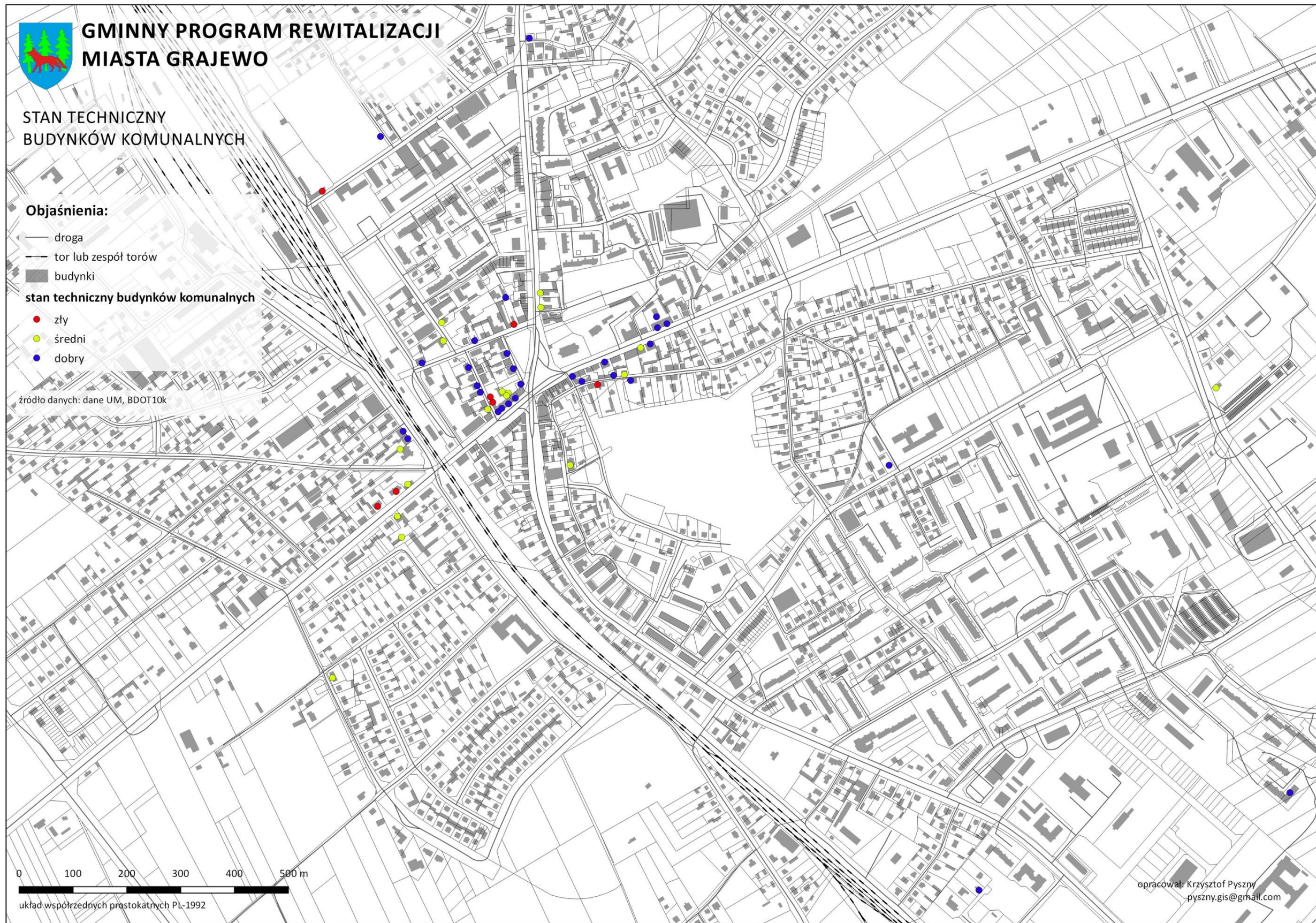
Na podstawie inwentaryzacji obiektów zabytkowych, umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Grajewa określony został ich ogólny stan techniczny. Informacje dotyczące obiektu, jego lokalizacji oraz stanu technicznego zawiera **tabela 7**.

Tabela nr 7. Stan techniczny obiektów zabytkowych, wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Grajewa

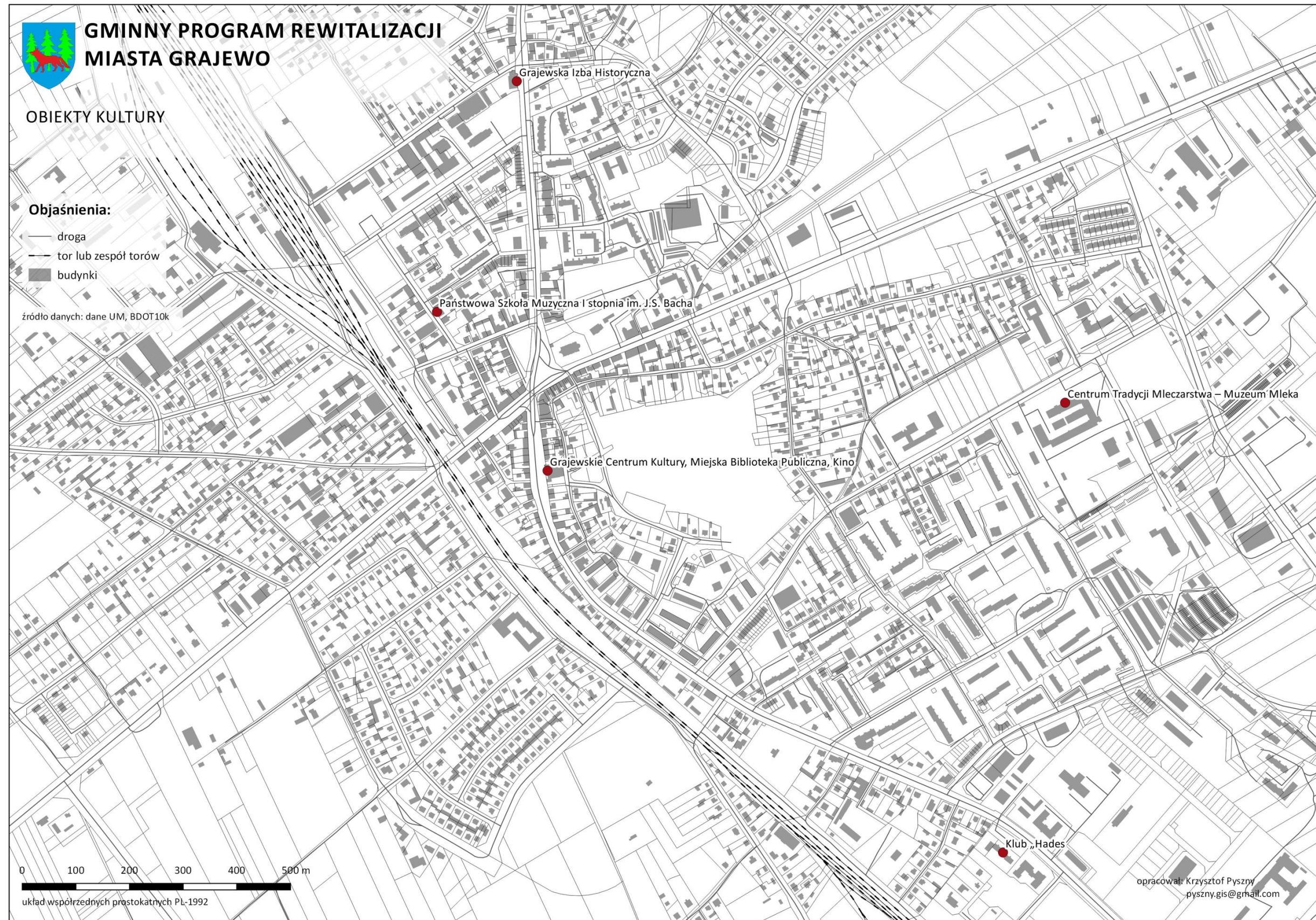
Nazwa obiektu	Ulica	Stan techniczny
Budynek szkoły	ul. Szkolna 12	bardzo dobry
Budynek szkoły	ul. Ełcka 11	bardzo dobry
Kościół rzymskokatolicki, parafialny p.w. Trójcy Przenajświętszej	Ul. Kopernika 2	dobry
Dzwonnica przy kościele rzymskokatolickim, parafialnym p.w. Trójcy Przenajświętszej		dobry
Plebania przy kościele rzymskokatolickim, parafialnym p.w. Trójcy Przenajświętszej		dobry
Budynek administracyjny w zespole urzędu celnego	ul. Strażacka 6B	dobry
Budynek dworca kolejowego	ul. Kolejowa 26	zły
Wieża ciśnień w zespole dworca kolejowego	ul. Kolejowa 26	zły
Kaplica grobowa rodziny Wilczewskich na cmentarzu parafialnym	Ul. Cmentarna	dobry
Budynek mieszkalny w zespole osiedla kolejarskiego	ul. Piłsudskiego 14	dobry
Budynek mieszkalny w zespole osiedla kolejarskiego	ul. Piłsudskiego 16	dobry
Cmentarz rzymskokatolicki	Ul. Cmentarna	dobry
Brama na cmentarzu parafialnym	ul. Szkolna	dobry
Budynek kasyna w zespole koszar obecnie „Hades”	Ul. Wojska Polskiego 75	dobry

Źródło: Opracowanie własne

Mapa nr 18. Obiekty komunalne wraz z oceną stanu technicznego budynków

Mapa nr 19. Obiekty kultury w mieście Grajewo

9. Sfera techniczna

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego 97,4% mieszkańców miasta Grajewa korzysta z sieci wodociągowej. Zagadnienie zasilania budynków w wodę nie stanowi zatem większego problemu lub bariery w rozwoju miasta.

Tabela 8. Liczba ludności miasta Grajewa korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

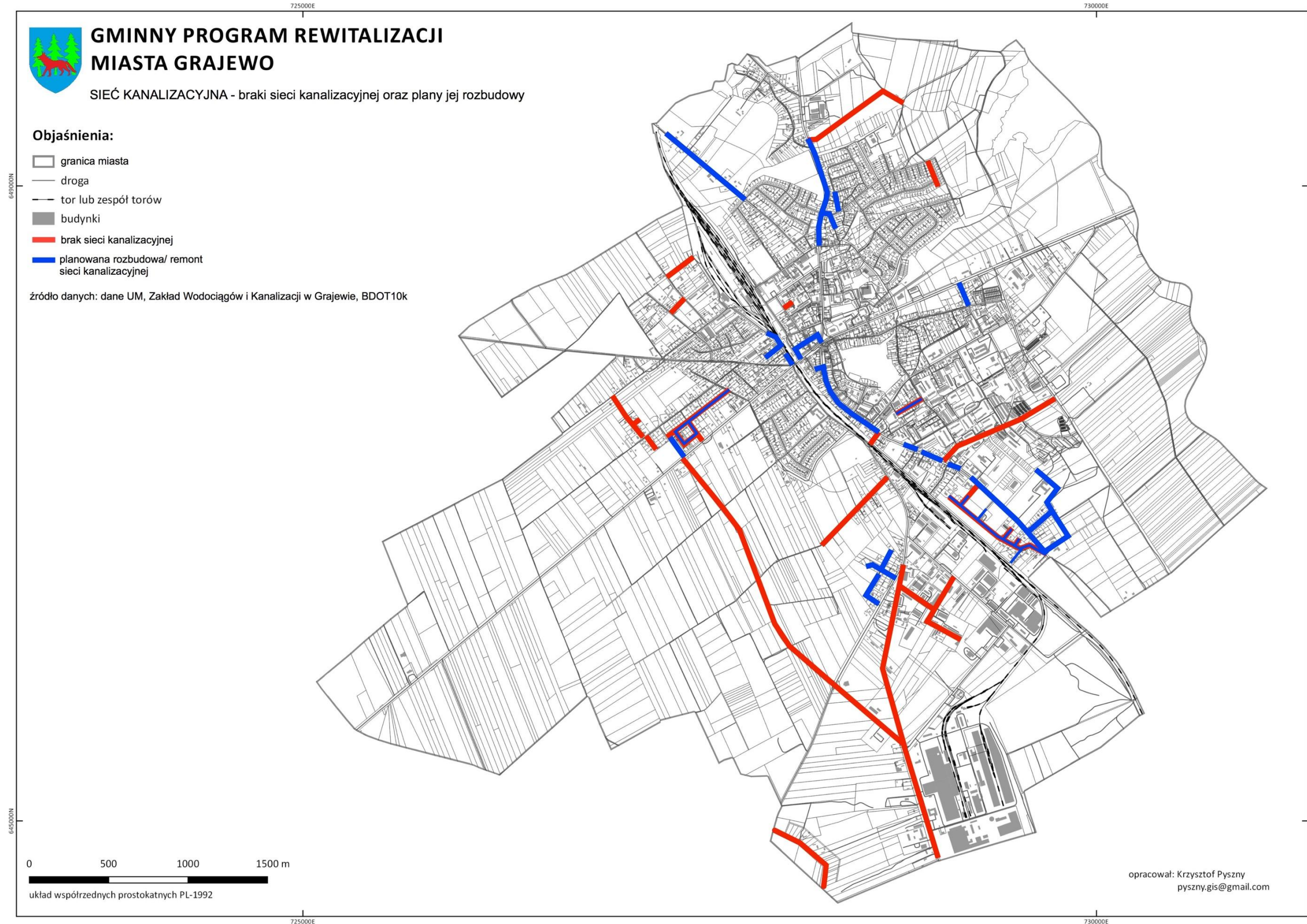
Kategoria	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	19 850	19 897	20 118	20 100	20 051	19 952	21 672
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	18 537	18 646	18 603	18 883	18 853	18 767	18 777

Źródło: *Band Danych Lokalnych GUS*

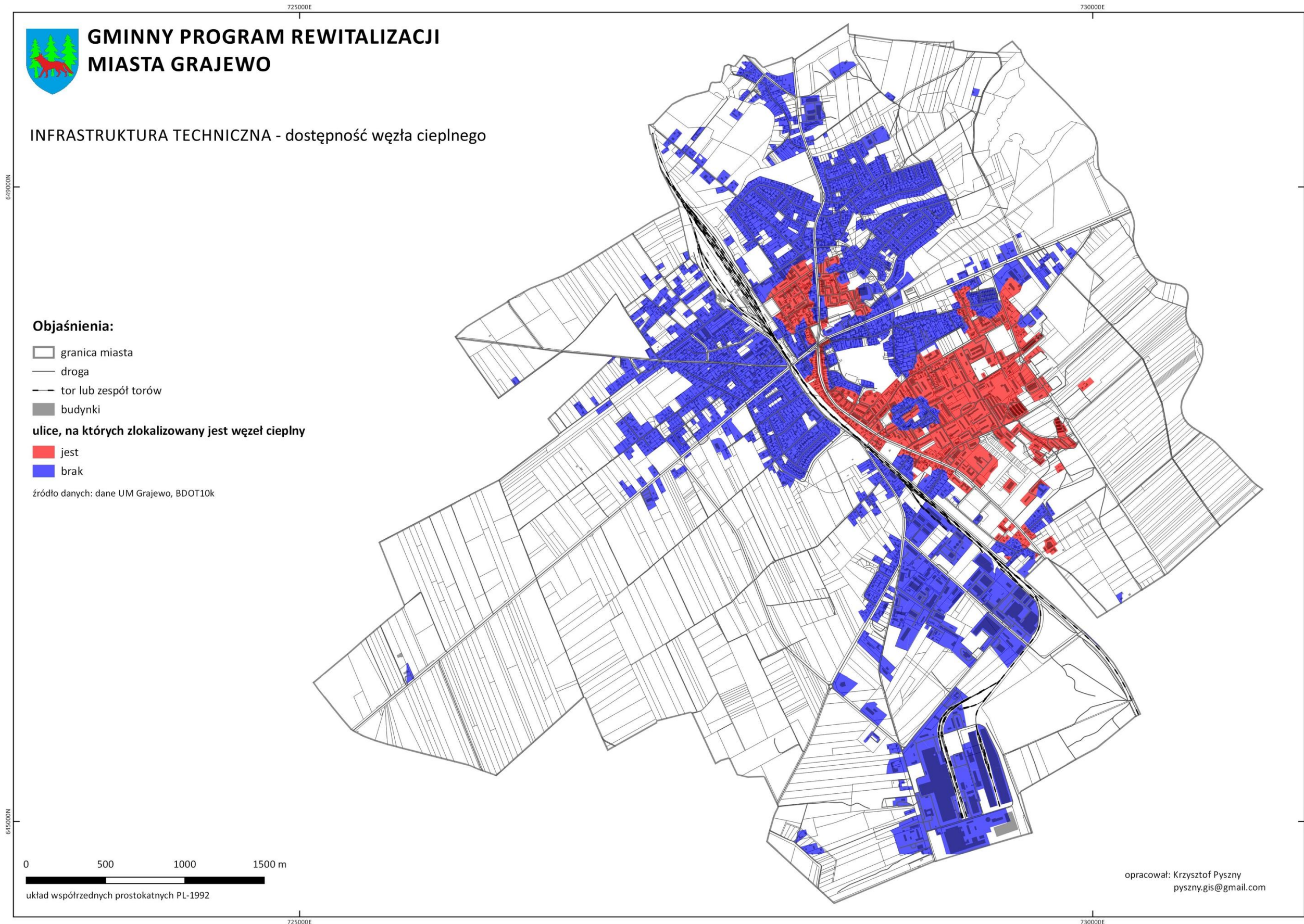
Na podstawie danych pochodzących z Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Grajewie opracowana została **mapa nr 20** prezentująca potrzeby rozbudowy sieci kanalizacyjnej w mieście. Szczególne potrzeby w tym zakresie dotyczą centrum Grajewa, a dokładnie ulicy Wojska Polskiego, rejonu ulic Kilińskiego, Traugutta i Placu Niepodległości, a także Kolejowej i Konopskiej

Na terenie miasta funkcjonuje sieć ciepłownicza, której zasięg obejmuje głównie południowo-wschodnią część miasta (osiedla wielkopłytowe oraz główną oś funkcjonalną miasta (ulica Wojska Polskiego i Ełcka). Informacje na temat lokalizacji węzłów ciepłowniczych w ramach poszczególnych ulic na terenie miasta Grajewa prezentuje **mapa nr 21**.

Mapa nr 20. Braki sieci kanalizacyjnej i koncepcja jej rozbudowy

Mapa nr 21. Lokalizacja węzłów ciepłowniczych na terenie miasta Grajewa

10. Delimitacja obszaru zdegradowanego w mieście Grajewie

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji za obszar zdegradowany uważany jest obszar miasta na którym, w toku prac diagnostycznych zidentyfikowany został stan kryzysowy, przejawiający się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej w jednej z sfer: gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno – przestrzennej oraz technicznej.

W analizie diagnostycznej wykorzystane zostały mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań Grajewa, które wynikają z charakteru dostępnych danych wykorzystanych w analizach, ale przede wszystkim z odmiennego charakteru potrzeb rewitalizacyjnych. Pierwszym etapem w procesie wskazania obszaru miasta objętego programem rewitalizacji jest identyfikacja negatywnych zjawisk społecznych, występujących w strukturze przestrzennej miasta. Obszar kryzysowy określony został przy wykorzystaniu zestawu podstawowych wskaźników, opisujących zjawiska w sferze społecznej. Są nimi:

1. Wskaźnik obciążenia demograficznego,
2. Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym,
3. Liczba korzystający z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców,
4. Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców,
5. Liczba „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców,
6. Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców,

Istotnym elementem metodologicznym procesu delimitacji obszaru zdegradowanego w Grajewie jest odniesienie występujących zjawisk do średnich wartości dla całego miasta. Takie podejście wyklucza wskazanie obszarów, gdzie skala negatywnych zjawisk jest mało istotna z punktu widzenia całego miasta i przyszłych działań rewitalizacyjnych.

W celu opracowania mapy syntetycznej obszaru zdegradowanego społecznie (**Mapa nr 22**) wybrano 6 wskaźników społecznych (zmiennych), a następnie wartości obliczone zostały poddane normalizacji w jedną porównywalną statystycznie miarę. W tym celu wykorzystano program Excel stosując wzór na standaryzację:

$$Z = \frac{x - \mu}{\sigma}$$

Gdzie:

Z - wynik testu Z (wartość zestandaryzowana zmiennej)

x - obserwowana wartość zmiennej

μ - średnia

σ - odchylenie standardowe

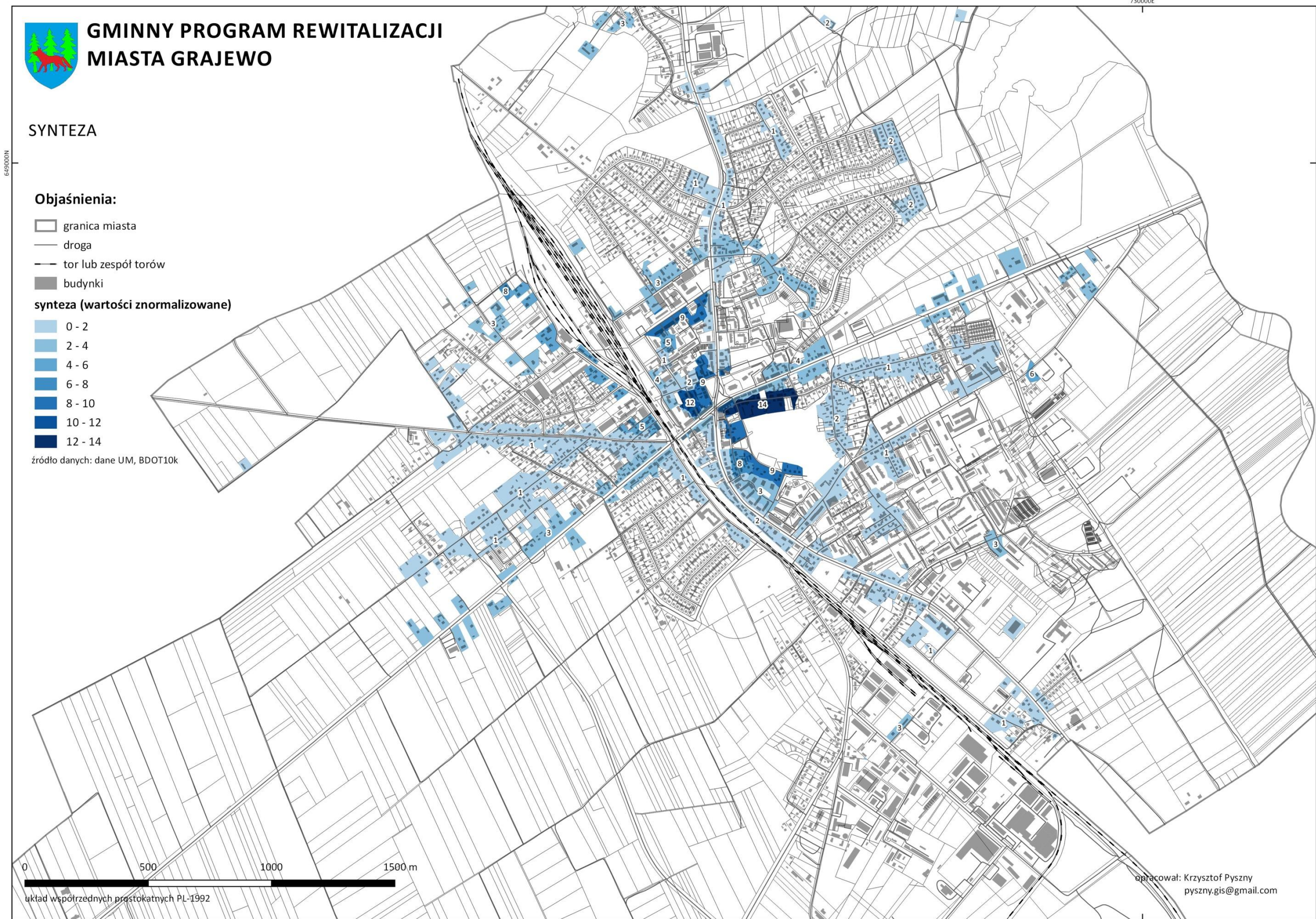
Zestandaryzowane wyniki przeniesione zostały do programu QGIS, gdzie używając kalkulatora pól dodano wartości znormalizowane każdego z sześciu wybranych wskaźników. Wartości mniejsze od zera zostały usunięto, natomiast pozostałe wartości zwizualizowano w postaci **mapy nr 23**.

Miejscem szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych na terenie miasta Grajewa jest rejon głównego skrzyżowania dróg krajowych nr 61 i nr 65 w centrum miasta oraz ulic zlokalizowanych w bezpośrednim ich sąsiedztwie. Obszar zdegradowany społecznie cechują problemy społeczne, dla których obliczone w **tabeli 9** wskaźniki przyjmują wartości najbardziej niekorzystne w obniesieniu do średniej dla całego miasta Grajewa.

Na podstawie analizy danych ilościowych obszar zdegradowany w Grajewie charakteryzuje się:

1. ujemną dynamiką zmian ludności, co oznacza, iż obszar centrum Grajewa jest miejscem odpływu mieszkańców,
2. wyższym od średniej dla miasta wskaźnikiem obciążenia demograficznego, mierzonego udziałem osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
3. koncentracją ubóstwa, definiowanego jako udział osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców,
4. najwyższym udziałem wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców ze względu na niepełnosprawność,
5. koncentracją osób bezrobotnych, w tym osób długotrwale bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym,
6. najwyższym wskaźnikiem założonych „Niebieskich Kart” w przeliczeniu na liczbę mieszkańców ulicy ,
7. koncentracją przestępstw na 100 mieszkańców ulicy.

Mapa nr 22. Obszar zdegradowany społecznie w Grajewie

Na wskazanym obszarze zdegradowanym społecznie w centrum Grajewa współwystępują inne negatywne zjawiska tj. środowiskowe, funkcjonalno – przestrzenne i techniczne.

Problemy środowiskowe

- Obszar zdegradowany to miejsce najwyższej w mieście emisji hałasu drogowego. To właśnie w centrum miasta krzyżują się najważniejsze szlaki komunikacyjne (kluczowe z punktu widzenia powiatu grajewskiego, a także całego województwa podlaskiego),
- Przez centrum miasta przebiega ruch tranzytowy, emitujący zanieczyszczenia powietrza,
- Obszar zdegradowany to miejsce występowania dachowych pokryć azbestowych, niebezpiecznych z punktu widzenia zdrowia człowieka,

Problemy funkcjonalno – przestrzenne

- Obszar zdegradowany to miejsce koncentracji budynków komunalnych, przede wszystkim tych o przeciętnym i złym stanie technicznym,
- W centrum miasta ma miejsce deficyt atrakcyjnych przestrzeni publicznych,

Problemy techniczne

- Obszar zdegradowany posiada deficyt w zakresie dostępności do sieci ciepłowniczej,
- To miejsce występowania największych potrzeb w zakresie rozbudowy (modernizacji) sieci kanalizacji sanitarnej.

Tabela nr 9. Podstawowa charakterystyka miasta Grajewa

Liczba ludności zamieszkująca miasto Grajewa	Powierzchnia miasta Grajewa
22 171 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2015 r.)	1 894 ha

Tabela nr 10. Podstawowa charakterystyka obszaru zdegradowanego w Grajewie

Liczba ludności zamieszkująca obszar zdegradowany	Powierzchnia obszaru zdegradowanego
Około 2500 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2015 r.)	37,5 ha
Udział mieszkańców obszaru OZ w liczbie mieszkańców Grajewa	Udział powierzchni obszaru zdegradowanego w łącznej powierzchni miasta Grajewa
11,2 % mieszkańców miasta Grajewa	2 % powierzchni miasta Grajewa

Mapa nr 23. Granice obszaru zdegradowanego w Grajewie

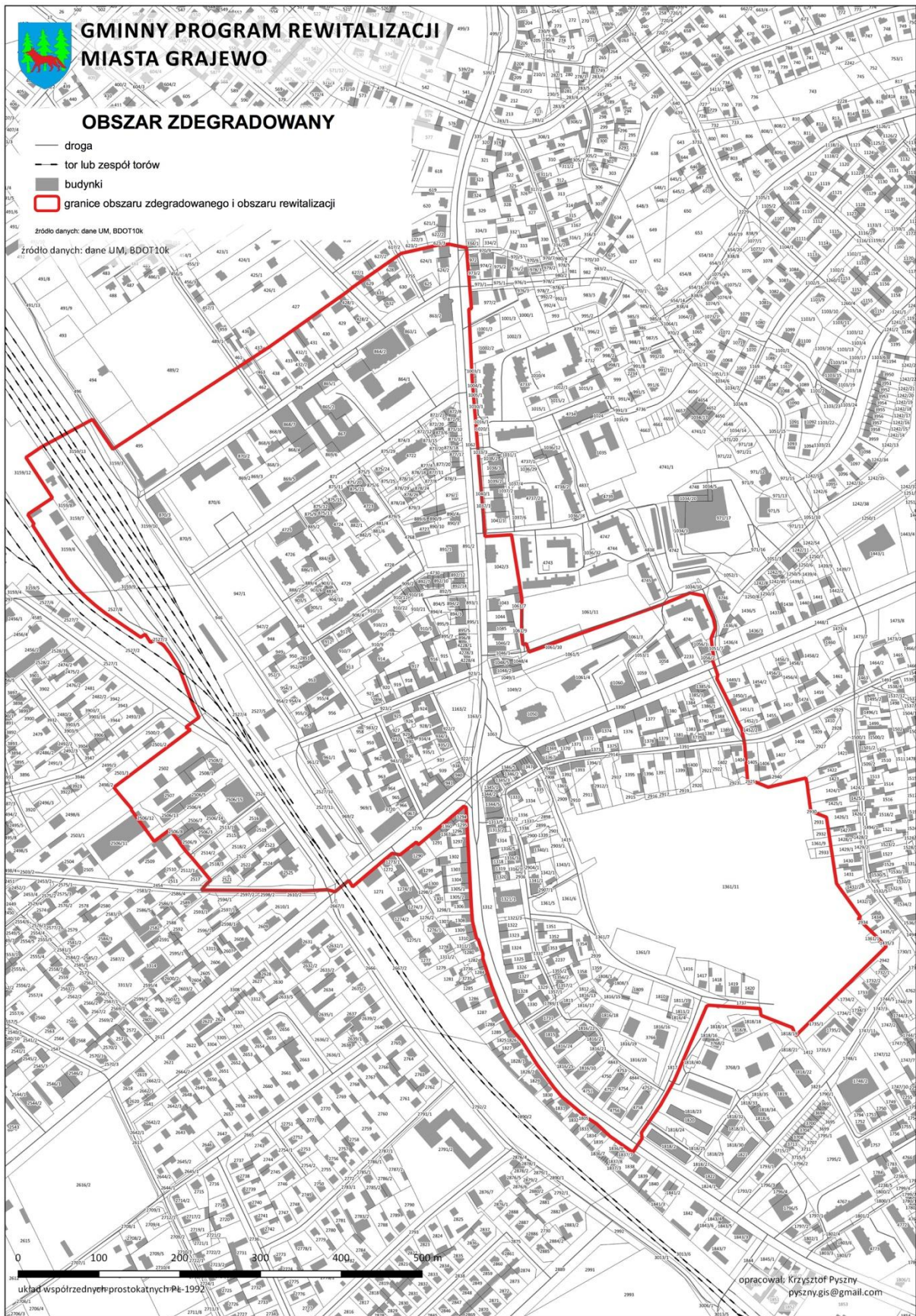

Tabela nr 11. Szczegółowe dane ilościowe służące do wyliczeń wskaźnika syntetycznego problemów społecznych w Grajewie

ULICE	Wskaźnik obciążenia demograficznego (poprodukcyjne/produkcyjne na 100 osób)	Normalizacja	Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	Normalizacja	liczba korzystający z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców	Normalizacja	liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców	Normalizacja	Liczba niebieskich kart na 100 mieszkańców	Normalizacja	Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców	Normalizacja
ELEKTRYCZNA	233,333	5,673	33,333	2,058	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KWIATOWA	175,000	3,790	75,000	6,028	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
CUDRO	150,000	2,983	25,000	1,264	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
MALINOWA	150,000	2,983	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Cypriana Kamila Norwida	107,407	1,608	7,407	-0,413	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
SZPITALNA	100,000	1,369	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	4,167	4,157
SPÓŁDZIELCZA	100,000	1,369	9,524	-0,211	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
FABRYCZNA	100,000	1,369	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KONWALIOWA	100,000	1,369	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Wrzosowa	100,000	1,369	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
GÓRNA	93,750	1,167	12,500	0,073	25,806	1,478	25,806	6,544	0,000	-0,512	0,000	-0,352
MIŁA	92,857	1,138	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
K. BACZYŃSKIEGO	92,308	1,120	25,641	1,325	8,000	-0,074	0,000	-0,291	1,333	0,514	0,000	-0,352
OSIEDLE 1000-LECIA	89,965	1,045	14,533	0,266	16,940	0,705	1,093	-0,001	1,457	0,609	0,729	0,436
Tadeusza Kościuszki	88,158	0,986	11,842	0,010	5,594	-0,283	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
RÓŻANA	87,500	0,965	12,500	0,073	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KILIŃSKIEGO	85,000	0,884	20,000	0,787	24,324	1,348	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KRÓTKA	83,333	0,831	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
DOLNA	81,690	0,778	25,352	1,297	51,938	3,754	27,907	7,100	0,000	-0,512	1,550	1,325
KASZTANOWA	80,952	0,754	9,524	-0,211	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
DZIAŁKOWA	80,769	0,748	11,538	-0,019	12,766	0,341	0,000	-0,291	4,255	2,762	0,000	-0,352
OSIEDLE BRONIEWSKIEGO	78,836	0,685	11,376	-0,034	5,621	-0,281	1,331	0,062	0,740	0,057	0,000	-0,352
WILCZEWO	75,796	0,587	12,102	0,035	9,058	0,018	2,174	0,285	0,000	-0,512	0,000	-0,352
GEN. BEMA	74,242	0,537	9,091	-0,252	3,478	-0,468	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
PUŁASKIEGO	73,077	0,500	7,692	-0,385	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
LIPOWA	72,549	0,482	3,922	-0,745	0,000	-0,771	0,000	-0,291	1,136	0,363	0,000	-0,352
Marii Dąbrowskiej	72,131	0,469	19,672	0,756	33,333	2,133	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
BUDOWLANA	71,429	0,446	14,286	0,243	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
RZEMIEŚLNICZA	70,833	0,427	16,667	0,470	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
SKOŚNA	70,000	0,400	13,000	0,120	8,824	-0,002	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Stefana Żeromskiego	70,000	0,400	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
SPORTOWA	69,863	0,396	16,438	0,448	7,258	-0,139	0,000	-0,291	0,806	0,109	0,000	-0,352
DWORNA	67,059	0,305	9,412	-0,222	16,901	0,702	0,000	-0,291	2,113	1,114	2,817	2,696
WOJSKA POLSKIEGO	67,013	0,304	15,065	0,317	12,597	0,327	1,866	0,204	0,933	0,206	0,933	0,657
Mikołaja Kopernika	66,527	0,288	23,431	1,114	25,879	1,484	2,010	0,242	1,005	0,261	0,754	0,463
PARTYZANTÓW	65,574	0,257	9,836	-0,181	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
BOCZNA	65,432	0,253	9,877	-0,177	5,224	-0,316	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
WSPÓLNA	65,385	0,251	11,538	-0,019	13,953	0,445	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352

SZKOLNA	64,815	0,233	5,556	-0,589	0,000	-0,771	0,000	-0,291	1,124	0,353	2,247	2,079
Elizy Orzeszkowej	64,706	0,229	8,824	-0,278	1,786	-0,615	0,000	-0,291	1,786	0,862	0,000	-0,352
KOLEKTOROWA	64,000	0,207	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KOSZAROWA	63,964	0,205	10,811	-0,088	13,736	0,426	4,396	0,873	0,549	-0,089	1,099	0,837
KONOPSKA	63,399	0,187	9,804	-0,184	15,200	0,553	2,800	0,451	0,000	-0,512	0,800	0,513
WYZWOLENIA	63,291	0,184	13,291	0,148	1,163	-0,670	0,000	-0,291	0,775	0,085	0,388	0,067
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO	62,162	0,147	18,919	0,684	20,556	1,020	3,056	0,518	0,833	0,129	1,111	0,850
OSIEDLE POŁUDNIE	62,098	0,145	10,303	-0,137	5,154	-0,322	0,550	-0,145	0,463	-0,155	0,058	-0,290
PRZEKOPKA	61,538	0,127	15,385	0,348	0,952	-0,688	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
ARCHITEKTÓW	61,538	0,127	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Stanisława Wyspiańskiego	61,290	0,119	9,677	-0,196	8,000	-0,074	0,000	-0,291	0,000	-0,512	2,000	1,812
EKOLOGICZNA	61,290	0,119	8,065	-0,350	6,000	-0,248	5,000	1,033	1,000	0,258	0,000	-0,352
WIEJSKA	61,111	0,113	22,222	0,999	13,793	0,431	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KOLEJOWA	60,870	0,105	19,565	0,746	29,054	1,761	4,054	0,783	2,703	1,568	0,000	-0,352
LAWENDOWA	60,870	0,105	17,391	0,539	0,000	-0,771	0,000	-0,291	2,703	1,568	0,000	-0,352
PLAC NIEPODLEGŁOŚCI	60,156	0,082	33,594	2,083	48,293	3,437	3,902	0,743	3,415	2,115	0,976	0,703
SPOKOJNA	59,091	0,048	13,636	0,181	2,857	-0,522	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
ŁĄKOWA	58,571	0,031	11,429	-0,029	2,703	-0,535	0,000	-0,291	0,901	0,181	0,901	0,623
WĄSKA	57,895	0,009	7,895	-0,366	1,667	-0,626	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
AKACJOWA	57,576	-0,001	18,182	0,614	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
PARKOWA	57,426	-0,006	10,891	-0,081	3,774	-0,442	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
GRZYBOWA	56,250	-0,044	12,500	0,073	20,000	0,972	0,000	-0,291	4,000	2,566	0,000	-0,352
Juliusza Słowackiego	56,098	-0,049	19,512	0,741	14,063	0,454	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
NOWO-OSIEDLE	55,814	-0,058	13,953	0,211	1,493	-0,641	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
PRZEMYSŁOWA	55,556	-0,066	13,450	0,163	5,639	-0,280	0,000	-0,291	1,128	0,356	0,752	0,461
SOSNOWA	55,556	-0,066	16,667	0,470	0,000	-0,771	0,000	-0,291	3,571	2,236	0,000	-0,352
ROLNA	55,556	-0,066	11,111	-0,060	5,952	-0,252	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KSIĘDZA ALEKSANDRA PĘZY	55,462	-0,069	6,723	-0,478	4,865	-0,347	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,541	0,233
KONSTYTUCJI 3-GO MAJA	54,882	-0,088	11,448	-0,028	12,391	0,309	0,000	-0,291	0,435	-0,177	1,304	1,059
FRANCISZKA STEFCZYKA	54,545	-0,099	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
TRAUGUTTA	54,348	-0,105	39,130	2,610	56,338	4,138	0,000	-0,291	4,225	2,739	2,817	2,696
SADOWA	53,922	-0,119	5,882	-0,558	5,732	-0,271	8,280	1,902	0,637	-0,022	0,000	-0,352
23-GO STYCZNIA	53,333	-0,138	11,111	-0,060	8,696	-0,013	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Mariana Buczka	53,125	-0,145	37,500	2,455	38,776	2,608	12,245	2,952	2,041	1,058	0,000	-0,352
H. SAWICKIEJ	52,778	-0,156	11,111	-0,060	10,909	0,180	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
PERLITZA	52,632	-0,160	7,895	-0,366	5,172	-0,320	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
PIASKOWA	52,083	-0,178	16,667	0,470	8,219	-0,055	0,000	-0,291	1,370	0,542	0,000	-0,352
STRAŻACKA	51,515	-0,197	24,242	1,192	22,000	1,146	0,000	-0,291	2,000	1,027	0,000	-0,352
GEN. DĄBROWSKIEGO	50,820	-0,219	4,918	-0,650	9,783	0,081	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
LEGIONISTÓW	50,000	-0,245	8,333	-0,324	11,111	0,197	0,000	-0,291	2,778	1,625	0,000	-0,352
GRUNWALDZKA	50,000	-0,245	4,839	-0,657	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
EŁCKA	49,689	-0,255	14,907	0,302	24,066	1,326	2,075	0,259	0,000	-0,512	0,415	0,097
WIKTOROWO	49,639	-0,257	14,940	0,305	10,467	0,141	0,966	-0,035	1,449	0,603	0,322	-0,004
GEODETÓW	48,718	-0,287	15,385	0,348	6,897	-0,170	0,000	-0,291	1,724	0,815	0,000	-0,352
GROTA ROWECKIEGO	47,826	-0,316	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KOŚCIELNA	46,667	-0,353	4,444	-0,695	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
PRZYGODOWA	45,833	-0,380	8,333	-0,324	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
ŚWIERKOWA	45,000	-0,407	10,000	-0,166	17,241	0,731	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352

11-LISTOPADA.	44,444	-0,425	11,111	-0,060	1,810	-0,613	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,452	0,137
J. KOCHANOWSKIEGO	43,750	-0,447	6,250	-0,523	4,348	-0,392	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
WESOŁA	43,750	-0,447	12,500	0,073	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
OSIEDLE MŁODYCH	43,590	-0,452	3,846	-0,752	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
TARGOWA	43,385	-0,459	12,615	0,084	12,017	0,276	0,644	-0,120	0,858	0,149	0,644	0,344
BRZozowa	43,243	-0,464	12,162	0,040	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,943	0,669
OSIEDLE CENTRUM	41,381	-0,524	8,674	-0,292	8,011	-0,073	1,250	0,040	0,782	0,090	0,352	0,028
ZIELONA	41,304	-0,526	15,217	0,332	3,077	-0,503	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Władysława Stanisława Reymonta	39,130	-0,596	8,696	-0,290	3,125	-0,499	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
H. SIENKIEWICZA	39,063	-0,598	11,719	-0,002	1,685	-0,624	0,000	-0,291	2,247	1,217	0,000	-0,352
Rotmistrza Wiktora Konopki	37,500	-0,649	31,250	1,859	18,182	0,813	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
POLNA	37,037	-0,664	22,222	0,999	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
POZIOMKOWA	36,842	-0,670	15,789	0,386	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
JODŁOWA	36,735	-0,674	2,041	-0,924	5,970	-0,251	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KOMUNALNA	35,000	-0,730	5,000	-0,642	3,704	-0,448	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
ELEWATORSKA	33,333	-0,783	50,000	3,646	18,750	0,863	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
OWOCOWA	33,333	-0,783	0,000	-1,119	12,500	0,318	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
BAŚNIOWA	33,333	-0,783	6,667	-0,483	10,000	0,100	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
9-GO PUŁKU STRZ. KONNYCH	33,333	-0,783	3,704	-0,766	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Jaśminowa	33,333	-0,783	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Marii Konopnickiej	32,941	-0,796	9,412	-0,222	3,540	-0,462	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
WIÓROWA	31,250	-0,851	6,250	-0,523	4,762	-0,356	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
POCZTOWA	30,769	-0,866	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
WIERZBOWA	30,526	-0,874	8,421	-0,316	3,226	-0,490	0,000	-0,291	0,806	0,109	0,806	0,520
SŁONECZNA	29,545	-0,906	18,182	0,614	5,263	-0,312	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
MICKIEWICZA	29,167	-0,918	20,833	0,867	51,613	3,726	9,677	2,272	0,000	-0,512	3,226	3,139
KRZYWA	28,571	-0,937	14,286	0,243	22,222	1,165	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
DR TADEUSZA NOWICKIEGO	27,119	-0,984	11,864	0,012	21,333	1,088	0,000	-0,291	2,667	1,540	0,000	-0,352
LEŚNA	25,000	-1,052	12,500	0,073	7,500	-0,117	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
KRASICKIEGO	18,750	-1,254	4,688	-0,672	5,263	-0,312	0,000	-0,291	1,316	0,501	0,000	-0,352
LIRYCZNA	14,286	-1,398	9,524	-0,211	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
OGRODOWA	11,111	-1,501	22,222	0,999	0,000	-0,771	0,000	-0,291	10,000	7,182	0,000	-0,352
KS. J. POPIEŁUSZKI	7,692	-1,611	7,692	-0,385	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	7,143	7,377
TOPOLOWA	0,000	-1,859	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
Robonicza	0,000	-1,859	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
MAGAZYNOWA	0,000	-1,859	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
UŁAŃSKA	0,000	-1,859	0,000	-1,119	0,000	-0,771	0,000	-0,291	0,000	-0,512	0,000	-0,352
WARTOŚĆ ŚREDNIA DLA MIASTA	57,60		11,74		8,85		1,10		0,67		0,33	

Spis rycin

	Strona
Rycina nr 1. Miasto Grajewo na tle kraju i województwa podlaskiego	6
Rycina nr 2. Relacje pomiędzy dokładnością analiz przestrzennych, a dostępnością danych ilościowych	9
Rycina nr 3. Liczba ludności miasta Grajewo w latach 2010 – 2015	11
Rycina nr 4. Liczba ludności miasta Grajewo według grup wiekowych w 2015 roku	12
Rycina nr 5. Struktura mieszkańców miasta Grajewo według ekonomicznych grup wieku	13
Rycina nr 6. Zameldowania i wymeldowania w mieście Grajewo w latach 2005-2014	13
Rycina nr 7. Liczba osób korzystająca ze świadczeń pomocy społecznej w Grajewie według głównych powodów ich przyznania pomocy w 2015 roku	20
Rycina nr 8. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Grajewie w podziale na płeć w latach 2010-2015	27
Rycina nr 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w Grajewie w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (na tle woj. podlaskiego i powiatu grajewskiego)	28
Rycina nr 10. Liczba bezrobotnych w mieście Grajewo w 2015 roku ze względu na wiek	28

Spis tabel

	Strona
Tabela nr 1. Dane ilościowe wykorzystane na potrzeby diagnozy ogólnej miasta Grajewo	10
Tabela nr 2. Ruch naturalny w mieście Grajewie w latach 2005-2015	12
Tabela nr 3. Najważniejsze dane dotyczące zjawiska migracji z Grajewie w latach 2005-2015 .	14
Tabela nr 4. Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w latach 2010-2015	19
Tabela nr 5. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku w Grajewie według obwód wyborczych	34
Tabela nr 6. Podmioty gospodarcze w Grajewie w latach 2012-2015 – wybrane wskaźniki	38
Tabela nr 7. Stan techniczny obiektów zabytkowych, wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Grajewo	43
Tabela nr 8. Liczba ludności miasta Grajewo korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej ...	46
Tabela nr 9. Podstawowa charakterystyka miasta Grajewo	52
Tabela nr 10. Podstawowa charakterystyka obszaru zdegradowanego w Grajewie	52
Tabela nr 11. Szczegółowe dane ilościowe służące do wyliczeń wskaźnika syntetycznego problemów społecznych w Grajewie	54

Spis map

	Strona
Mapa nr 1. Liczba ludności w mieście Grajewo w 2015 roku	16
Mapa nr 2. Dynamika zmian ludności w mieście Grajewo w latach 2010-2015	17
Mapa nr 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w mieście Grajewo w 2015 roku	18
Mapa nr 4. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na ubóstwo	21
Mapa nr 5. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na bezrobocie	22
Mapa nr 6. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na niepełnosprawność	23
Mapa nr 7. Osoby korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w 2015 roku ze względu na	

	alkoholizm	24
Mapa nr 8.	Liczba zasiłków pomocy społecznej ogółem na 100 mieszkańców w mieście Grajewo w 2015 roku	25
Mapa nr 9.	Przemoc w rodzinie w mieście Grajewo w 2015 roku	26
Mapa nr 10.	Liczba osób bezrobotnych w mieście Grajewo w 2015 roku	30
Mapa nr 11.	Osoby bezrobotne w wieku produkcyjnym w mieście Grajewo w 2015 roku	31
Mapa nr 12.	Osoby bezrobotne bez kwalifikacji w mieście Grajewo w 2015 roku	32
Mapa nr 13.	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców w Grajewie w 2015 roku	33
Mapa nr 14.	Organizacje pozarządowe zarejestrowane w Grajewie w 2015 roku	36
Mapa nr 15.	Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w Grajewie w 2015 r.	39
Mapa nr 16.	Pokrycia azbestowe w mieście Grajewo w 2015 roku	41
Mapa nr 17.	Imisja hałasu drogowego w mieście Grajewo w ciągu doby	42
Mapa nr 18.	Obiekty komunalne wraz z oceną stanu technicznego budynków	44
Mapa nr 19.	Obiekty kultury w mieście Grajewo	45
Mapa nr 20.	Braki sieci kanalizacyjnej i koncepcja jej rozbudowy	47
Mapa nr 21.	Lokalizacja węzłów ciepłowniczych na terenie miasta Grajewa	48
Mapa nr 22.	Obszar zdegradowany społecznie w Grajewie	51
Mapa nr 23.	Granice obszaru zdegradowanego w Grajewie	53

Zespół autorski

dr Michał Wójcicki

dr Krzysztof Pyszny

Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o.